

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Marie Šmídová

**Role populistické politické komunikace v kampaních Strany pro svobodu
Geerta Wilderse**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Eva Lebedová Ph.D.

OLOMOUC 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne.....

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Evě Lebedové Ph.D. za její čas, cenné rady a trpělivost při vedení mé práce.

Obsah

Úvod	1
1. Populismus.....	8
1.1 Populismus v západní Evropě a jeho klíčové elementy	8
1.2 Lid, elity a všeobecná vůle	10
1.3 Charismatický lídr a pojetí krize	11
1.4 Výzkumný rámec pro analýzu politické komunikace	12
1.5 Identifikace populistického aktéra	14
2. Kontext populismu v Nizozemsku	16
2.1 Faktory přítomnosti populistických aktérů v zemi.....	16
2.2 Politika multikulturalismu	18
2.3 90. léta a období nového realismu.....	21
2.4 Přelom milénia: Pim Fortuyn a Theo van Gogh	22
2.5 Geert Wilders a Strana pro svobodu.....	24
3. Analýza politické komunikace.....	27
3.1 Období 2006-2010: Nizozemsko, na které můžeme být opět hrdí!	29
3.2 Období 2010-2012: Agenda naděje a optimismu.....	35
3.3 Období 2012-2017: Jejich Brusel, naše Nizozemsko!	40
3.4 Období 2017: Nizozemsko znovu naše!	47
Závěr.....	54
Prameny a literatura.....	57
Příloha.....	66
Seznam použitých zkratk	67
Abstrakt.....	68
Abstract.....	69

Úvod

Od 80. let 20. století můžeme v Evropě pozorovat postupný nárůst podpory stran a hnutí, které jsou označovány jako populistické nebo (radikálně) pravicově-populistické strany. Jejich výskyt lze zaznamenat v celé řadě evropských zemí – Národní fronta ve Francii, UKIP ve Velké Británii, Strana svobody v Rakousku, Práví Finové nebo Švédští demokraté ve Skandinávii. V roce 1980 byla průměrná podpora pravicově-populistických stran pouze 1,1 %, zatímco do roku 2019 se toto číslo vyšplhalo na 15,5 %. V roce 1980 můžeme v Evropě nalézt pouze dvě vlády, ve kterých se vyskytovaly populistické strany. V roce 2018 už pak můžeme zaznamenat výskyt populistických stran v celkem 11 evropských vládách. (Timbro 2019)

Ve spojitosti s podporou populistických stran se hovoří o úpadku podpory tradičních politických stran (Mair 2002) a jejich nedostatečné reakci na řadu fenoménů jako globalizace, evropská integrace, imigrace či integrace. Tato nedostatečná reakce tradičních politických stran může přispět k tomu, že bude společnost více náchylná k výskytu nových politických stran neboli „*new challengers*.“ (van Kessel 2011: 5) Rozlišována je pak strana nabídky (*supply-side*) a poptávky (*demand-side*) po populistických uskupeních. Na straně nabídky můžeme najít dvě teorie, kterými lze objasnit podporu populistických stran, a to perspektiva ekonomické nerovnosti a nejistoty a „kulturní odvěta“ (*cultural backlash*) jako reakce proti progresivní kulturní změně. (Norris, Inglehart 2016: 2) Právě kulturní změna, imigrace a integrace, především pak muslimské populace (van Kessel 2011: 2), hrají důležitou roli v rámci působení populistických stran a jejich agendy v řadě zemí západní Evropy. Především pak v Nizozemsku, kterému se věnuje tato práce. Nizozemsko bylo zasaženo snad nejvíce, v porovnání s ostatními evropskými zeměmi, právě zvyšující se voličskou nestabilitou a klesající loajalitou k politickým stranám. (van Praag, Adriaansen 2011: 201)

Nizozemsko bylo dlouhodobě označováno za velmi tolerantní zemi vůči přistěhovalcům a je taktéž známé pro svou multikulturní politiku. Právě multikulturalismus a jeho krize je považován za jeden z důvodů úspěchu nizozemských populistických stran. Nejčastěji se hovoří o přelomu milénia jako o milníku rozvoje populismu v zemi, který je spojován především s nástupem Pima Fortuyna na nizozemskou politickou scénu a s vraždou kontroverzního filmaře Theo van Gogha. Tyto osoby a události, které se kolem nich odehrály, připravily půdu pro úspěch Geerta Wilderse a jeho Straně pro svobodu (PVV), které se bude věnovat tato práce. Je však žádoucí se také podívat na dlouhodobější vývoj v zemi a další faktory, které k tomu vedly.

V zemi fungoval mezi lety 1917-1967 systém vládnutí založený na tzv. pilířích. Společnost byla rozdělena do čtyř segmentů, které tvořili katolíci, kalvinisté, socialisté a liberálové. Toto rozdělení bylo znatelné prakticky ve všech politicky a sociálně relevantních organizacích a skupinových začleněních. (Lijphart 1968: 23) Jedním z aktérů, kteří udržovali stabilitu fragmentované nizozemské společnosti, byly politické strany. Segmenty se vyznačovaly stálou podporou celkem pěti politických stran. Postupně během 60. a 70. let docházelo k sekularizaci, depilarizaci a individualizaci, což mělo následný dopad na charakter nizozemských vlád. (Lucardie, Voerman 2013: 187)

Po druhé světové válce pak Nizozemsko začínalo postupně čelit multikulturní realitě, kdy začínalo docházet k proudění vln přistěhovalců z bývalých nizozemských kolonií. Následně pak v období 60. let z důvodu hospodářského růstu a s ním spojené pracovní migrace. V průběhu 80. let můžeme hovořit o multikulturní politice, kdy začalo docházet k přijímání řady opatření v rámci integrace přistěhovalců. Od počátku 90. let začala značná část nizozemské společnosti negativně vnímat přítomnost imigrantů. Obecně začalo být tedy mínění ohledně multietnické společnosti více negativní, a především pak mínění ohledně muslimů. (Demant, Maussen, Rath 2007: 8)

S nástupem 90. let pozorujeme i první tendence ke kritice multikulturalismu a islámu především tehdejším lídrem Lidové strany pro svobodu a demokracii (*Volkspartij voor Vrijheid en Democratie*, VVD) – Fritsem Bolkensteinem. V zemi se postupně začalo směřovat k multikulturní debatě, projednávaly se způsoby integrace přistěhovalců a začalo se opouštět od multikulturního modelu integrace, který mnozí autoři považují za pozůstatek pilířovité struktury společnosti. (Entzinger 2006; Lucardie 2008) Výrazněji se pak tato debata začala v Nizozemsku rozvíjet po přelomu milénia. Toto období je spjato především s osobou Pima Fortuyna, který pokračoval s otevíráním témat, která byla dříve ve společnosti tabu. A právě počátek milénia je označován ve spojitosti s rozšířením populismu v Nizozemsku za přelomový.

Pim Fortuyn byl sociologem, politickým sloupkařem, hlasitým kritikem islámu a politiky tehdejší vlády. V únoru roku 2002 založil vlastní stranu Kandidátka Pima Fortuyna (*Lijst Pim Fortuyn*, LPF). Krátce před volbami v roce 2002 byl však leader LPF zavražděn radikálním aktivistou za práva zvířat. Jeho vražda vyvolala v Nizozemsku velmi silné reakce a ve volbách LPF získala 26 křesel a stala se druhou nejúspěšnější stranou. Brzy se však z důvodu neshod uvnitř LPF začala strana rozpadat, stejně jako se následně rozpadl vládní kabinet o několik měsíců později, a v roce 2003 se konaly nové volby. Po vraždě Pima Fortuyna zasáhla

nizozemskou společností další vražda – filmaře a provokatéra Theo van Gogha, který byl zavražděn v listopadu roku 2004. Van Gogh byl v Nizozemsku známý pro svá provokativní vyjádření ohledně islámu.

Na Pima Fortuyna navazuje Geert Wilders a jeho Strana pro svobodu (*Partij voor de Vrijheid*, PVV), které se především věnuje tato práce. Od roku 2003 začíná Geert Wilders, tehdy ještě stále členem VVD, stále hlasitěji kritizovat islám. Asociuje islám s kriminalitou a dalšími problémy společnosti. Jeho návrhy a prohlášení se však neslučují s názory většiny členů VVD a nemá pro ně ve straně podporu. Wilders stranu opouští v září roku 2004 kvůli neshodám a z důvodu podpory strany týkající se vstupu Turecka do Evropské unie. V únoru 2006 zakládá Wilders PVV. Strana má pouze dva členy – Geerta Wilderse a nadaci *Groep Geert Wilders*. Na tom se nic nemění ani léta poté, jelikož strana nemá žádnou organizační strukturu, oficiální členy či mládežnickou organizaci. Wildersova osoba je spjata s řadou kontroverzí kvůli jeho názorům a vyjádření. Z toho důvodu čelil Geert Wilders dokonce řadě výhrůžek smrti a několikrát byl za své výroky postaven před soud. Od vraždy Theo van Gogha v roce 2004 žije Wilders pod nepřetržitou čtyřicetihodinovou ochranou.

Především v posledních letech se PVV a osobě Geerta Wilderse dostává mediální pozornosti nejen v Nizozemsku, ale také celosvětově. Wilders na sebe upozornil především kontroverzním snímkem kritizující islámské náboženství či vydáním knihy, ve které popisuje svou dosavadní cestu za bojem proti islámu. Právě Wilders, mnohem více než kterýkoli jiný politik v Nizozemsku, usiluje o propagaci jeho názorů mezinárodně. (Vossen 2017: 33) Témata imigrace, a především pak islámu jsou jedny z hlavních oblastí, kam PVV zaměřuje svou pozornost a které jsou ve velké míře akcentovány v politické komunikaci strany. Právě na komunikaci Geerta Wilderse a jeho PVV se bude práce zaměřovat, jelikož je to jeden z důležitých aspektů, který vedl k jejímu úspěchu. Strana je řadou akademiků zabývajících se populismem nebo přímo PVV označována jako populistická (Vossen 2017; Akkerman 2016, van Kessel 2011; Rooduijn, Pauwels 2011; Rooduijn 2013, 2015; Lucardie, Voerman 2013), z čehož bude práce vycházet a dále na této skutečnosti stavět.

Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je analýza politické komunikace Geerta Wilderse a jeho strany se zaměřením na strategii, převládající tematiku, kterou ve své komunikaci prezentuje a prostředky, které k ní využívá. Práce bude také zkoumat, jak se proměňoval postoj PVV k otázce multikulturalismu a imigrace během stanovených let, jelikož je to výrazné téma, na

němž strana stojí a jeden z hlavních faktorů, které přispěly k rozvoji populismu v Nizozemsku. Vedlejším cílem práce je také přiblížení nástupu populismu v Nizozemsku a charakteristika Strany pro svobodu v čele s Geertem Wildersem. Časové zařazení zahrnuje období od roku 2006-2017 v návaznosti na období voleb do dolní komory nizozemského parlamentu (*Tweede Kamer*). Těch se strana zúčastnila od svého založení čtyřikrát – v roce 2006, 2010, 2012 a 2017. Práce si klade následující výzkumné otázky:

VO 1: Jak se během let 2006-2017 proměňovala politická komunikace Geerta Wilderse?

VO 2: Jaké prostředky Geert Wilders používá pro svou komunikaci?

VO 3: Jak se měnil postoj Wildersovy PVV k otázce multikulturalismu a islámu mezi lety 2006-2017?

VO 4: Jaká další témata rezonují v agendě PVV a komunikaci Geerta Wilderse?

Teoretický přístup k analýze politické komunikace

James Stryner, Susana Salgado a Jesper Strömback v monografii *Populist Political Communication in Europe* shrnují dva přístupy, kterými je možné analyzovat populistickou politickou komunikaci, a to:

1. Přístup založený na primární roli aktéra (*Actor-centred approach*)
2. Přístup založený na primární roli komunikace (*Communication-centred approach*)

První z přístupů se „zaměřuje na ty politické aktéry, kteří jsou klasifikováni jako populisté a vyvozuje závěry ohledně strategie, taktiky, stylu a rétoriky populistické komunikace založené na tom, jak tito aktéři komunikují“ (Stryner, Salgado, Strömback 2017: 354).

Druhý přístup se naopak „zaměřuje na komunikační strategie, taktiku, styl a rétoriku, které jsou klasifikované jako populistické. Vyvozuje závěry z výskytu populistické politické komunikace a o tom, kteří političtí aktéři jsou populističtí v závislosti na tom, do jaké míry se angažují v populistické komunikaci“ (Stryner, Salgado, Strömback 2017: 354).

V rámci prvního přístupu považují autoři za důležité postoupit po identifikaci populistických aktérů k tomu, že budou prozkoumány faktory, které vysvětlují kromě

komunikačních strategií, taktik a stylu také přítomnost a vliv populistických aktérů. (Stryner, Salgado, Strömback 2017: 354)

V práci bude k analýze využít první z přístupů, tedy *actor-centered*, v jehož rámci bude postupováno následovně:

- 1) Budou představeny charakteristiky populistických aktérů;
- 2) následně dojde k identifikaci Geerta Wilderse a jeho PVV jako populistického aktéra;
- 3) přejde se ke zhodnocení faktorů vysvětlujících přítomnost populistického aktéra v kontextu Nizozemska;
- 4) bude zkoumána jeho politická komunikace.

První přístup byl zvolen z toho důvodu, že je PVV Geerta Wilderse mnoha politology, kteří se zabývají populismem či přímo stranou, označována jako populistická. (Vossen 2017; Akkerman 2016; van Kessel 2015; Rooduijn, Pauwels 2011; Rooduijn 2013; 2015; Lucardie, Voerman 2013) Autorce tedy přišlo logické z tohoto předpokladu v práci vycházet. Navíc se jedná o jedno-případovou studii konkrétní země a strany. Druhý přístup by byl spíše vhodný pro komparativní studii většího množství politických aktérů ať už charakterizovaných jako populistických či nikoliv.

Metodologie

Práce je pojata jako případová studie, jež „*umožňuje poskytnout hluboký obraz problému (oblasti, tématu), který se zkoumá a popisuje v rámci širšího prostředí a kontextu.*“ (Chrastina 2019: 49) V rámci případové studie se nejčastěji jedná o kvalitativní formu výzkumu, kdy se vychází z více informačních zdrojů (de Marrais, Lapan in Chrastina 2019: 54-55). Výhodou případové studie je její flexibilita a to, že „*nemá jednoznačně nalinkovány fáze a procesy sběru, analýzy a interpretace dat a z nich odvozených zjištění a závěrů.*“ (Chrastina 2019: 230)

Zdrojem dat pro analytickou část bakalářské práce budou z velké části dokumenty strany – zahrnující volební programy PVV z let 2006-2017, proslovy a rozhovory Geerta Wilderse v médiích, jeho web blog či sociální sítě. Analytická část pak bude rozdělena v souvislosti s volbami do dolní komory, které se v Nizozemsku během uvedených let konaly (2006, 2010, 2012 a 2017).

V rámci analýzy politické komunikace Geerta Wilderse a jeho strany se tedy jeví jako vhodné využít metodu kvalitativní obsahové analýzy, která se řadí k nejčastěji převládajícím přístupům u kvalitativní analýzy dokumentů. Vychází z hledání témat v analyzovaných materiálech, přičemž proces, kterým jsou témata získávána, často není přímo specifikován. Témata pak mohou být ilustrována například stručnou citací z novinového článku a jiných. (Bryman 2012: 557) V rámci kvalitativní obsahové analýzy je především kladen důraz na výzkumníka v rámci konstrukce významu textů. (Bryman 2012: 714) Možnou nevýhodou kvalitativního výzkumu obecně může být subjektivita ze strany výzkumníka. (Bryman 2012: 405)

Členění a struktura práce

Práce bude rozdělena na tři kapitoly. V první kapitole bude vymezena základní charakteristiku populismu, a důvody pro jeho volební podporu v kontextu současné západní Evropy. V rámci charakteristiky populismu se práce zaměří především na jeho klíčové elementy, ohledně kterých je mezi teoretiky populismu rozšířen konsensus a jenž se vážou k populistickým aktérům. Druhá kapitola bude z větší části faktografická a bude se věnovat právě kontextu nizozemského populismu a jeho příčinám projevení se. Kapitola taktéž představí charakteristiku osoby Geerta Wilderse a jeho PVV. Ve třetí kapitole pak práce přejde k samotné analýze politické komunikace lídra PVV s využitím kvalitativní obsahové analýzy, jejíž pomocí budou analyzovány vybrané materiály strany.

Literatura

Bakalářská práce vychází především ze zahraničních titulů zabývajících se populismem, politickou komunikací a samotnou PVV či Geertem Wildersem. V českém prostředí není téma nizozemského populismu či Geerta Wilderse a PVV příliš zpracováno. Z toho důvodu je tedy z velké části čerpáno z publikací nizozemských a jiných zahraničních autorů. Důležitou knihou pro tuto práci, a především pro design výzkumu, je monografie *Populist Political Communication in Europe* (Aalberg et al. 2016), konkrétně pak příspěvek Jamese Strynera, Susany Salgado a Jespera Strömbacka – *Populist Actors as Communicators or Political Actors as Populist Communicators. Cross-national findings*.

V rámci práce jsou rovněž využívány důležité prameny zabývající se teorií populismu. Zaměřuje se především na populismus v západní Evropě a charakteristiku jeho klíčových elementů. Proto je pro práci důležitá kniha od Daniela Albertazziho a Duncana McDonella – *Twenty-First Century Populism. The Spectre of Western European Democracy*. Dalším

stěžejním dílem zabývající se populismem je pak kniha s názvem *The Oxford Handbook of Populism* od kolektivu autorů Cristóbal Rovira Kaltwassera, Paula Taggarta, Paulina Ochoa Espeji a Pierra Ostiguye. Nelze opomenout také *The Populist Zeitgeist* od Case Mudda a dílo Paula Taggarta – *Populism*.

K popisu PVV slouží především knihy od nizozemského politologa Koena Vossena, který se o vývoj strany dlouhodobě zajímá – *The Power of Populism. Geert Wilders and the Party for Freedom in the Netherlands*. Pro lepší pochopení Wildersova ideologického vývoje byly důležité články autora s názvy *Populism in the Netherlands after Fortyun: Rita Verdonk and Geert Wilders compared* a také *Classyfing Wilders*. Mezi další důležité zdroje bude patřit také kniha Tjitske Akkermanové et al., s názvem *Racial right-wing populist parties in Western Europe. Into the mainstream?* Především pak její část pojednávající o PVV, ve kterém autorka zkoumá to, do jaké míry, a zda se strana svým chováním přibližovala mainstreamovým politickým stranám.

K nastínění socio-kulturního kontextu a faktorů vymezujících prostředí a charakter nizozemského populismu je v práci považováno za vhodné odkázat na knihu Iana Burumy – *Vražda v Amsterdamu* a knihu nizozemské filozofky zabývající se otázkami diverzity Baukje Prinsové *Konec nevinnosti: Úskalí multikulturního soužití v Nizozemsku*.

1. Populismus

1.1 Populismus v západní Evropě a jeho klíčové elementy

Nárůst podpory populismu, který můžeme v západní Evropě pozorovat od 80. let 20. století je způsobený řadou událostí. Za jednu z nich je považována nedostatečná reakce etablovaných politických stran na množství fenoménů jako ekonomická a kulturní globalizace, rychlost a směřování evropské integrace, imigrace, odklon od ideologické a třídní politiky (Albertazzi, McDonnel 2008: 1) a integrace, především pak muslimské populace. (van Kessel 2011: 2) Podle Paula Taggarta (2004) má populismus v současné Evropě tři základní projevy. Můžeme ho zaznamenat v antiglobalizačním hnutí a dále ve formě euroskepticismu zřetelném u politických aktérů napříč členskými a kandidátskými zeměmi EU. Nakonec můžeme pozorovat nárůst nových populistických (pravicových) stran v mnoha státech západní Evropy. (Taggart 2004: 285) Tento vývoj a tendence v (západní) Evropě by se také daly nazvat jako „nový populismus“ a „nová politika“ jak popsal Taggart (1996) dříve. Hovoří se rovněž o úpadku stranické demokracie, čímž značně vzrůstají příležitosti pro populistický protest. (Mair 2002: 8) V posledních letech prošel stranický charakter politické reprezentace a vlády výraznou erozí uvnitř současných demokracií a je tedy stále složitější charakterizovat moderní demokracii jako stranickou demokracii (*party democracy*). (Mair 2002: 4)

V rámci vysvětlení přítomnosti a podpory populistických stran lze rozlišit stranu nabídky (*supply-side*) a stranu poptávky (*demand-side*). Teorie nabídky předpokládají efektivitu komunikačních strategií dobře organizovaných populistických stran, které vyplňují prostor zanechaný mainstreamovými politickými stranami. (Hameleers, Bos, de Vreese 2017: 145) Na straně poptávky pak lze podle Pippy Norris a Ronalda F. Ingleharta (2016: 2) nalézt dvě teorie, které mohou objasnit podporu populistických stran. Jedná se o perspektivu ekonomické nerovnosti a nejistoty a tezi o „kulturní odvetě“ (*cultural backlash*) jako reakci proti progresivní kulturní změně. To se týká především jistých skupin obyvatelstva – například nekvalifikovaných dělníků či dlouhodobě nezaměstnaných a chudšího bílého obyvatelstva, které žije v oblastech měst s koncentrací imigrantů. Tyto skupiny obyvatel pak mohou být náchylné k podpoře nativistických a xenofobních populistických hnutí, které mohou například obviňovat „ty druhé“ za to, že „nám“ berou práci. Druhá z perspektiv, tedy „kulturní odvěta“ je postavena na teorii Tiché revoluce (*Silent Revolution*), podle níž došlo ke změnám hodnot u poválečné generace a posunu od materiálních k post-materiálním hodnotám jako multikulturalismus či kosmopolitismus. To však spustilo kontrarevoluční odvetu především u

starší generace či méně vzdělaných vrstev společnosti, které jsou náchylné k populistickému apelu. Od počátku 90. let je pak populismus podle Case Mudda běžným rysem politiky západních demokracií, ve spojitosti s čímž hovoří dokonce o „*populist Zeitgeist*“ kdy populismus už není praktikován pouze novými politickými stranami (*challenger parties*), ale také mainstreamovými politiky, kteří ho užívají především ve snaze těmto stranám čelit. (Mudde 2004: 551)

Ohledně definování populismu však nepanuje mezi akademiky všeobecný souhlas. Jak poznamenává Paul Taggart, „*stává se téměř povinností v jakémkoli psaní o populismu zdůraznit to, že se jedná o složitý koncept.*“ (Taggart 2003: 5) Dalo by se však říci, že napříč řadou vymezení populismu rezonuje antagonistický vztah lidu a elit. Někteří autoři formulují přímo definici populismu, jiní pak sestavují jeho charakteristické znaky. Jednou z klasických a často citovaných definic je ta, kterou sestavil Cas Mudde, jenž vymezuje populismus jako: „*ideologii, která pokládá společnost za rozdělenou na dvě homogenní a antagonistické skupiny, čistý lid versus zkorumpované elity, a která tvrdí, že by politika měla být vyjádřením (volonté générale) všeobecné vůle lidu.*“ (Mudde 2004: 543)

Danielle Albertazzi a Duncan McDonnel (2008) definují populismus jako „*ideologii, která staví ctnostný a sjednocený lid proti souboru elit a nebezpečných „druhých“ kteří jsou dohromady vykreslováni jako entity zabavující (nebo snažíce se zabavit) suverénnímu lidu jeho práva, hodnoty, prosperitu, identitu a hlas.*“ (Albertazzi, McDonnel 2008: 3) Mimo jiné autoři také zdůrazňují důležitost vazby mezi charismatickým lídrem a jeho následovníky, což považují za jednu z ústředních vlastností populistických stran. (Albertazzi, McDonnel 2008: 7) Centralitu lídra vnímá také Kurt Weyland (2017), podle něhož lze populismus nejlépe definovat jako „*politickou strategii skrze kterou personalistický lídr vykonává vládu nebo k tomu hledá cestu, což je založeno na přímé, bezprostřední institucionalizované podpoře od velkého množství, většinou neorganizovaných následníků.*“ (Weyland 2017: 59)

Paul Taggart (2000) vymezil šest charakteristických znaků populismu. Zaprvé se vyznačuje odporem reprezentativní politice. Dále populisté vytváří tzv. „heartland“, tedy místo, které reprezentuje zidealizovanou koncepci lidu. Populismus postrádá klíčové hodnoty, je reakcí na dojem extrémní krize a má sebe-limitující kvalitu, tedy je problematické, aby se populistická hnutí udržela dlouhodobě. Nakonec má populismus podle Taggarta tendence být chameleonický, tedy že se neustále proměňuje a adaptuje na aktuální politickou a společenskou situaci.

Populismus jako takový má pak podle Mudda (2004: 544) dva protiklady, jimiž jsou elitismus a pluralismus. Elitismus staví do popředí zájmy „morální“ elity namísto „amorálního“

lidu. Pluralismus naopak vnímá společnost jako heterogenní, rozdělenou na skupiny a individua s často odlišnými zájmy. Jak dále poznamenává Jan-Werner Müller (2016: 17), kromě vymezování se proti elitám, populisté jsou také vždy proti pluralismu a tvrdí, že jen oni zastupují lid. Právě tento aspekt vede řadu autorů k tomu, že nahlíží na populismus jako možnou hrozbu pro liberální demokracii. (Canovan 2004; Pappas 2014; Müller 2016) Müller (2016: 20) na populismus dokonce nahlíží jako na degradovanou formu demokracie, jež slibuje uskutečnit její nejvyšší ideály, tedy vládu lidu. Populistickou demokracii pak Hanspeter Kriesi (2014: 363) vnímá jako neliberální, jelikož pojímá vládu lidu doslova a zároveň zavrhuje princip „brzd a protivah“ v rámci všeobecné vůle. Populismus je také formou morální politiky. Ta staví morálně čistý a sjednocený, ale v důsledku fiktivní lid proti morálně podřadnějším a zkorumpovaným elitám. Populističtí aktéři prohlašují, že jen oni mohou lid zastupovat. Avšak právě prohlašování o výlučném zastupitelství lidu „*není empirické tvrzení*“, ale „*je vždy zřetelně morální*.“ (Müller 2016: 17)

Celkově se tedy autoři zabývající se populismem v řadě definicích ve velké míře shodují na třech hlavních elementech populismu a to: lid, elity a všeobecná vůle. Někteří z nich ke klíčovému prvku populismu řadí i charismatického lídra (Albertazzi, McDonnel 2008) či Weyland (2017). Jiní autoři (Mudde 2017) však tento koncept vnímají problematičtěji a spíše o charismatickém lídrovi hovoří jako o doprovodném znaku a nevnímají jej jako definiční komponent populismu. Jedním z dalších elementů, který populismus často doprovází je krize. Taggart (2000; 2004) hovoří o tom, že populismus se objevuje nebo je reakcí na krizi. Benjamin Moffitt (2014) ho pak považuje za spouštěče krize.

1.2 Lid, elity a všeobecná vůle

Lid je jedním z hlavních klíčových konceptů, které tvoří jádro populismu. Jak poznamenává Mudde (2017: 31), tak i další dva hlavní klíčové koncepty – „elity“ a „všeobecná vůle“ nabývají významu právě z „lidu“, jakožto jejich opaku v případě elit a vyjádření v případě všeobecné vůle. Pojem „lid“ je však konstruktem a lze ho interpretovat mnoha různými způsoby. Může být vnímán ve smyslu suverénního lidu; jako národa nebo obyčejného lid v protikladu k vládnoucí elitě. (Canovan 2004: 247-248) Populisté však nutně nezahrnují do onoho „lidu“ všechny, jelikož ti, kteří populistické strany nepodporují nutně „*nemusí být součástí vlastního lidu*.“ (Müller 2016: 32) Jak poukazuje Paul Taggart (2000: 95), termín „lid“ neodkazuje ke všem občanům země, ale spíše k imaginárnímu místu s názvem „heartland“, které tvoří ctnostná

a sjednocená populace. Cílem populistických stran je tedy navrátit vládu lidu. Kdo ovšem do daného lidu nebo elity patří, závisí na populistech samotných.

Populisté vnímají elity jako stoupence „speciálních zájmů.“ (Mudde 2004: 561) Tyto zájmy jsou však v rozporu se zájmy obyčejného lidu. Kritika elit je také nutnou podmínkou, abychom někoho mohli identifikovat jako populistu, není však podmínkou jedinou. (Müller 2016: 16) Většina populistů nekritizuje pouze politické elity, ale také elity z oblasti ekonomické, kulturní a mediální. Kritika populistů však zjevně vyjímá je samotné, stejně jako zástupce z výše zmíněných oblastí, kteří s populisty sympatizují. Elity nejsou podle populistů vinny pouze z ignorování zájmu lidu, ale často také z toho, že přímo operují proti jeho zájmu a všeobecné vůli¹ (Mudde, Kaltwasser 2017: 11-13), nebo z toho, že zájmy „tiché většiny“ obyčejných lidí jsou „hlasitými menšinami“ často potlačovány. (Canovan 1999: 5)

Všeobecná vůle se poté pojí se dvěma důležitými koncepty, a to se „zdravým rozumem“ a „speciálními zájmy.“ Všichni ti, kdo se vzpírají zdravému rozumu patří ke zkorumpované elitě, která je lidu vzdálena. (Mudde 2017: 33) Řada populistů sympatizuje s Rousseauvskou kritikou reprezentativní vlády a jeho utopií sebe-vládnutí. V rámci ní je tedy podle populistů s občany „zacházeno pouze jako s pasivními entitami, pravidelně mobilizovaných v rámci voleb, ve kterých mohou dělat pouze to, že si vyberou své zastupitele.“ Oproti tomu však tvrdí, že „občané jsou sami schopni vytvářet a vykonávat zákony.“² (Mudde, Kaltwasser 2017: 17)

1.3 Charismatický lídr a pojetí krize

Populistické strany bývají většinou hierarchicky uspořádané v čele s dominantním a silným lídrem, jemuž jsou řadoví členové silně podřízeni. (van Kessel 2011: 6; Müller 2016: 45) Populistické strany jsou především náchylné k tomu, že mohou podléhat vnitřnímu autoritarismu a jejich lídři chtějí co nejméně záviset na „komplexních organizacích politických stran“ (Müller 2016: 44), aby mohli mít vše sami pod kontrolou. S tímto se však také může pojít problém „životnosti“ populistických politických stran. Jak poznamenává Paul Taggart, personalizované vůdcovství funguje, dokud je tatáž osoba u moci. Stává se však problematické ve chvíli, kdy by mělo dojít k přesunu autority směrem k novým lídrům. (Taggart 2003: 8) Pappas (2019) pak uvádí tři klíčové univerzální charakteristiky, které jsou sdíleny

---

¹ Toto může být zřetelné například v rámci EU, kdy řada populistů viní politické elity, které v jejich očích staví zájmy EU nad zájmy vlastní země. (Mudde, Kaltwasser 2017: 13)

² S tím se také pojí fakt, že populističtí aktéři často podporují instituty přímé demokracie – tedy referenda či plebiscity. (Mudde, Kaltwasser 2017: 17)

populistickými lidry. Ty charakterizuje jako: a) „*politické a často sociální outsiders, kteří vstoupili do politiky buď v rámci založení vlastní strany nebo, méně často, převzali moc nad existující stranou; b) udrželi plnou osobní kontrolu nad jejich stranou; zatímco c) vytvořili a následně udrželi přímý, bezprostřední a vysoce emociální vztah se svými politickými podporovateli.*“ (Pappas 2019: 100-101) Silné vůdcovství populistických lídrů je poté jednou z fází Moffittova (2014: 198) modelu,³ kterým popisuje to, jak populisté krizi provádějí.

Moffitt (2014: 190) tedy tvrdí, že je důležité se zaměřit na snahy populismu o spuštění krize, která podle něj nikdy není pouze neutrálním fenoménem, ale musí být zprostředkována a provedena jistými aktéry. Krize podle Müllera (2016: 50) pak „*není objektivní stav věci, ale záležitost interpretace*“ a populistu ji využije a nazve ji existenciální hrozbou, jelikož tato krize pak může sloužit k legitimizaci populistického vůdcovství. Také jedna z dříve zmíněných šesti definičních charakteristik Paula Taggarta zahrnuje pojetí krize v rámci populismu, který považuje za reakci na dojem extrémní krize. Populismus podle něj není politikou stabilní, ale doprovází změny, výzvy a krizi, která poté vždy vyústí v kritiku ve smyslu toho, že se běžná politika neumí vypořádat právě s nebyvalými podmínkami krize. Populismus se podle Taggarta (2004: 275) objevuje, když je ve společnosti silný dojem krize a populisté využívají této situace k tomu, aby krizi dodali na urgenci a tím zdůraznili důležitost jejich sdělení.

1.4 Výzkumný rámec pro analýzu politické komunikace

Jak již zmíněno výše, můžeme nalézt celou řadu definic pojmu populismus. Existují však také rozdílné perspektivy, ze kterých populismus můžeme vnímat. Podle Wettsteina et al. (2016: 35), může být populismus vnímán jako „thin-centred“ či „plná ideologie“, „styl“ nebo „strategie.“ Zároveň však nenajdeme žádný nadřazený teoretický rámec, jenž by umožnil integraci výše zmíněných perspektiv a zároveň tedy multidimenzionální chápání populismu.

Jedním z převažujících přístupů k populismu je tedy vnímání populismu jako „thin-centred“ ideologie v rámci tzv. ideačního přístupu. Oproti plným („thick“) ideologiím jako například fašismus, liberalismus nebo socialismus na sebe populismus jako „thin-centered“ ideologie může vázat další ideologie. Téměř vždy je tedy populismus navázán na další

---

³ Moffittův model, podle něhož populisté interpretují krizi, má následujících šest fází: 1) identifikace selhání; 2) povýšení selhání na rovinu krize s odkazem na širší rámec a přidání současné dimenze; 3) Určení „lidu“ vs. těch, kteří jsou za krizi zodpovědní; 4) využití médií k propagaci; 5) prezentace jednoduchých řešení a silného vůdcovství; 6) pokračování v propagaci krize. (Moffitt 2014: 198)

ideologické elementy, může mít různé tvary, kdy je občas kombinován s rozdílnými a někdy poněkud protikladnými ideologiemi. (Mudde, Kaltwasser 2017: 6)

Jan Jagers a Stefaan Walgrave (2007) se pak domnívají, že by populismus měl být vnímán také jako styl politické komunikace, jenž obsahuje ústřední rozlišení mezi „my“ a „oni.“ Autoři dále rozeznávají čtyři druhy populismu nebo populistické komunikace. Rozlišují prázdný populismus (*empty populism*), ve kterém je přítomné pouze odvolávání se na lid. Když je odvolávání k lidu zkombinované s exkluzí určitých skupin (*out-groups*) můžeme hovořit o vylučujícím populismu (*exclusionary populism*). Odvolávání k lidu kombinované s útoky na elity se pak nazývá anti-elitistický populismus (*anti-elitist populism*). Kombinace všech tří elementů pak ústí v kompletní populismus (*complete populism*). (Jagers a Walgrave in Aalberg et al. 2017: 5-15)

Právě nahlížením na populismus jako styl politické komunikace by bylo možné zkoumat do jaké míry političtí aktéři, ať již definováni jako populisté či nikoli, populisticky komunikují. V rámci práce však v centru pozornosti stojí aktér, který je a priori definován jako populistický. Bude tedy pracováno s předpokladem, že se Wildersova PVV řadí k populistickým hnutím či stranám. To bude demonstrováno v následující podkapitole na základě rešerše literatury autorů, kteří se zabývají populismem či samotným Wildersem a jeho stranou. Na základě toho bude analyzována jeho politická komunikace, která je nejen integrální součástí všech politických procesů, ale také prerekvizitou pro politický úspěch. Abychom tedy mohli lépe pochopit politický populismus, musíme také porozumět populistické politické komunikaci. (Stryner, Salgado, Strömback 2017: 353)

Stryner, Salgado a Strömback (2017: 354) uvádí dva přístupy, kterými je možné zkoumat populistickou politickou komunikaci. První z nich je založen na primární roli aktéra, který je klasifikován jako populistický, kdy výzkumník následně vyvozuje závěry ohledně strategie, taktiky, stylu a rétoriky populistické komunikace v závislosti na tom, jak tento aktér komunikuje. Druhý z přístupů se naopak primárně zaměřuje na roli komunikace, tedy komunikační strategie, taktiky, stylu a rétoriky klasifikované jako populistické. V bakalářské práci je užíván první z přístupů, tedy *actor-centered*. Jedná se totiž o jedno-případovou studii a pro užití druhého přístupu by bylo zapotřebí, aby práce byla spíše komparativní studií, srovnávající větší množství politických aktérů, ať už klasifikovaných jako populistických, či nikoliv.

Table 27.1 Two approaches to studying populist political communication

	<i>Actor-centered approach</i>	<i>Communication-centered approach</i>
Starting point for the analysis	Identifying the characteristics of populist political actors	Identifying the characteristics of populist political communication
Main focus	Actors defined as populist	Communication defined as populist
Empirical object of study	Actors defined as populist	All relevant political actors
Perspective on populism	Populism a “thick” ideology decoupled from how political actors communicate	Populism a “thin” ideology determined by how political actors communicate

Zdroj: Stryner, Salgado, Strömback (2017: 354)

V rámci actor-centered přístupu je rovněž nutné kromě identifikace populistických aktérů také to, že budou zhodnoceny faktory, které kromě komunikačních strategií, taktik a stylu populistů vysvětlují jejich přítomnost a vliv.

1.5 Identifikace populistického aktéra

PVV v čele s Geertem Wildersem je řadou autorů označována jako populistická či populistická radikálně-pravicová strana. (Vossen 2017; Akkerman 2016 Lucardie, Voerman 2013; Rooduijn, Pauwels 2011; Rooduijn 2013, 2015) Od svého založení a první účasti ve volbách v roce 2006 má strana v současnosti stále jen dva oficiální členy – tedy Geerta Wilderse a nadaci *Groep Geert Wilders*, přičemž členové PVV nejsou oficiálními členy strany, ale pouze delegáty. Nizozemský politolog Koen Vossen, který značnou část svého výzkumu věnuje PVV a jejímu lídrovi ve své knize *The Power of Populism: Geert Wilders and the Party for freedom in the Netherlands* vymezuje čtyři pilíře, na nichž strana stojí, a to: anti-islámský alarmismus, populismus, nacionalismus a zákon a pořádek. (Vossen 2017: 50) V roce 2010 Vossen však Wilderse a jeho PVV jako populistickou neoznačoval. V rámci své studie, porovnával PVV s jedním dalším nizozemským populistickým hnutím tehdejší ministryně pro imigraci Rity Verdonkové – Hrdý na Nizozemsko (*Trots op Nederland – ToN*). Na základě teoretické literatury k populismu vytvořil sedm znaků, které zkoumal u těchto dvou aktérů. V jeho závěrech však Wilders natolik nesplňoval některé z jím vymezených znaků. Zaznamenal však u PVV některé tendence, které naznačovaly zvyšující se stupeň populismu. (Vossen 2010: 34)

V roce 2011 pak Vossen vytvořil studii s názvem *Classyfing Wilders*, kde se zaměřuje na ideologický vývoj Wilderse a PVV. Tento vývoj rozděluje na konzervativně-liberální fázi; neo-konzervativní fázi a nakonec nacionálně-populistickou fázi. (Vossen 2011: 180-186) Ve studii

pak poznamenává, že Wildersův ideologický vývoj ho stále více přibližoval k národnímu populismu a v jejím závěru předpokládal, že v následujících letech se Wilders stane relevantním politickým aktérem nejen na národní, ale také mezinárodní politické scéně. (Vossen 2011: 188)

Paul Lucardie a Gerrit Voerman (2013) také pozorovali u PVV v průběhu let od jejího založení nacionalistické a populistické tendence, kdy byly postupně upozaděovány liberální myšlenky a začal vystupovat do popředí jistý typ sociálního konzervatismu. (Lucardie, Voerman 2013: 194)

Van Kessel (2011) ve své případové studii týkající se populistických stran v Nizozemsku pak zařadil PVV ke dvěma populistickým stranám, které měly v zemi největší úspěch a vliv. Matthijs Roodujin (2011; 2013; 2015) a Tjitske Akkermanová (2016) ve svých analýzách označují PVV jako populistickou radikálně-pravicovou stranu.

Na základě rešerše výše zmíněných autorů lze tedy Geerta Wilderse s jeho stranou identifikovat jako populistického aktéra. Profil Wilderse a PVV bude následně podrobněji popsán ve druhé kapitole této práce. V té také dojde ke zhodnocení faktorů přítomnosti a vlivu populistického aktéra v kontextu nizozemského prostředí, jež jsou důležité pro zvolený přístup v rámci výzkumu politické komunikace.

2. Kontext populismu v Nizozemsku

Populistické tendence se začaly v Nizozemsku postupně prosazovat od 90. let, kdy se především začaly objevovat první sklony ke kritice politiky multikulturalismu a kdy jistí aktéři nizozemské politické scény začaly otevírat témata, která byla dříve ve společnosti tabu. Dalo by se říci, že Nizozemsko bylo po dlouhou dobu vůči populistickým tendencím imunní. Občas se v zemi sice vyskytla jistá uskupení, která by se dala charakterizovat jako populistická či radikálně pravicová, avšak stejně rychle jako se objevila, také z politické scény zmizela. Jak uvádí van Kessel (2011: 7), během 20. století se populistické strany objevovaly v nizozemském stranickém systému spíše sporadicky. Během 60. let můžeme například jmenovat radikální Rolnickou stranu, které se však nikdy nepodařilo získat příliš výraznou volební podporu. Známé jsou také radikálně-pravicové strany, které se v Nizozemsku nakrátko objevily během 80. – 90. let, a to Strana středu (*Centrumpartij* – CP), později přejmenována na Demokraty středu (*Centrumdemokraten* – CD) krajně pravicového nizozemského politika Hanse Janmaata. Tyto strany však zaznamenaly pouze krátkodobý úspěch. Populistické politické strany se pak začaly výrazněji prosazovat až po přelomu milénia. Jedná se především o Kandidátku Pima Fortuyna, která, mimo jiné, připravila půdu pro úspěch PVV Geerta Wilderse. Právě faktory, které vedly k rozvoji populismu a následnému úspěchu populistických aktérů v zemi budou zhodnoceny v této kapitole.

2.1 Faktory přítomnosti populistických aktérů v zemi

Nizozemská společnost byla po řadu let rozdělena do sociálních segmentů, které minimalizovaly ve společnosti vznik konfliktu a udržovaly její stabilitu. Všechny problémy, i ty s jasnými nábožensko-ideologickými podtóny, jež mohly mít potenciál k rozdělení země, byly řešeny pragmatickými východisky. Nizozemský národní konsensus byl podle Arenda Lijpharta (1968: 103) slabý a omezený, avšak měl přítomný jeden zásadní aspekt, a to široce sdílený postoj k tomu, že tehdejší systém by měl být zachován.

Od roku 1917 do roku 1967 byla tedy nizozemská společnost rozdělena do bloků - tzv. pilířů. Základními štěpnými liniemi (*cleavages*), které společnost dělily byly třída a náboženství. Jednalo se o blok katolický, ortodoxní kalvinistický a sekulární. Každý z bloků měl pak své politické strany, odbory, asociace zaměstnavatelů, skupiny farmářů, noviny,

organizace rádia, televize a školy – od školek po univerzity.⁴ (Lijphart 1968: 1) Nizozemsko tedy bylo rozděleno do čtyř segmentů, které tvořili: katolíci, kalvinisté, socialisté a liberálové.

Toto rozdělení pak bylo znatelné prakticky ve všech politicky a sociálně relevantních organizacích a skupinových začlenění. Společenské segmenty se vyznačovaly stálou volební podporou pěti politických stran. Jednalo se o Stranu katolíků (KVP), Stranu práce (PvdA), Lidovou stranu pro Svobodu a Demokracii (VVD), Anti-revoluční stranu a Křesťanskou historickou unii (CHU). Pětice těchto stran běžně získávala 90 procent hlasů, avšak ve volbách v roce 1967 se podařilo vstoupit do parlamentu menším stranám, které snížily získaná procenta výše zmíněných stran z 90 na 82. Šlo o Rolnickou stranu a Demokraty66 (D66), které však nebyly jednoznačně zařaditelné do žádného ze čtyř bloků vzhledem k tomu, že lídři i voliči těchto stran měli různorodá zázemí. Ideologicky však lze tyto strany zařadit k sekulárnímu bloku – D66 k levici a Rolnickou stranu k extrémní pravici. (Lijphart 1968: 23-24)

Právě pilířovité rozdělení společnosti je považováno za jeden z důvodů, proč se populistická hnutí v zemi dlouho nevyskytovala. Voliči se vyznačovali loajalitou k etablovaným politickým stranám a celkově ve společnosti převažovaly tendence k zachování zavedeného systému. Pak také apel na homogenní lid, jenž patří mezi hlavní charakteristiky populistických uskupení, v takto segmentované společnosti postrádal smyslu. Postupně však začalo docházet ke změnám. Pilíře se začaly rozpadat, čímž je význačný právě výše zmíněný rok 1967, kdy se do dolní komory nizozemského parlamentu dostaly dvě nové strany. V zemi také docházelo k významným tendencím, které měly na rozpad pilířů vliv. Především se jednalo o všeobecný trend sekularizace, individualizace, zvýšené mobility a rozvoje masmédií. Všechnen tento vývoj měl vliv na to, že se nizozemští občané stále méně identifikovali s náboženskými či ideologickými pilíři. (Lucardie, Voerman 2013: 187) Tím tedy klesala loajalita k etablovaným politickým stranám. Jak poukazují van Praag a Adriaansen (2011: 201), v porovnání s ostatními zeměmi v Evropě, bylo Nizozemsko snad nejvíce zasaženou zemí, právě zvyšující se voličskou nestabilitou a klesající loajalitou k politickým stranám. Stranickou fragmentací je podle Alfonsa (2017: 72) také ohrožován nizozemský polder model,⁵ především

---

⁴ Katolický blok tvořili především členové římské katolické církve. Ortodoxní kalvinistický blok byl tvořen členy několika protestantských církví. Třetí blok, který Lijphart nazývá sekulárním blokem poté tvořili ti, kteří nepatřili k žádné církvi; většina nizozemské reformované církve; malá skupina liberálních a nepraktikujících římských katolíků; a členové menších nonkonformistických církví (Lijphart 1968: 17). V sekulárním bloku je pak především důležitá třídní linie kvůli absenci společného náboženství. Poté tedy hovoříme o dvou sekulárních blocích, a to: liberální blok, který je tvořen sekulární vyšší střední a střední třídou a socialistickým blokem tvořeným sekulární nižší a střední třídou.

⁵ Polder model je založen na intenzivních konzultacích a hledání konsensu mezi organizacemi zaměstnavatelů, odborů a vládou.

v rámci oslabování tradičních zástupců korporativních kompromisů. Právě nizozemský polder model je také častým terčem kritiky populistických aktérů.

Jedním z dalších faktorů, který může mít vliv na výskyt populistických stran v nizozemském prostředí je samotný volební systém země. Pro nizozemský politický systém je typický velký počet relevantních politických stran, jejichž původ je zakotven v sociálních pilířích. Rudy B. Andeweg (2005) uvádí, že současné politické strany v Nizozemsku mohou být rozděleny do tří politických rodin a v rámci nich můžeme najít hlavní strany – Stranu práce (PvdA), Křesťanské demokráty (CDA) a konzervativní liberály (VVD). Tyto strany na politické scéně pak čelí tlaku menších a ideologicky více radikálním či populistickým stranám. Žádná z výše zmíněných stran se však nepřibližuje k tomu, aby získala většinu v parlamentu. Pro Nizozemsko jsou tedy typické koaliční vlády, které jsou často nadrozměrné. Volební systém byl v zemi změněn v roce 1917 z většinového volebního systému na poměrný volební systém. Mezi lety 1917-1970 pak byla v zemi zavedena povinná volební účast, jenž měla garantovat proporční zastoupení všech společenských segmentů tak, aby nebyla ovlivněna nízkou volební účastí. Po dlouhou dobu byla volební klauzule v Nizozemsku 1 %, avšak s rozšířením počtu poslanců dolní komory parlamentu ze 100 na 150, které se událo v roce 1956, došlo automaticky ke snížení klauzule na 0,67 %. (Andeweg 2005: 491-497) Pro Nizozemsko je tedy typické, že se díky takto nízké klauzuli do dolní komory parlamentu dostává vysoký počet různorodých stran.

Výrazným faktorem pro rozvoj populismu v Nizozemsku je pak především politika multikulturalismu a imigrace. K imigraci začalo z řady důvodů docházet po druhé světové válce. Právě tento faktor je spjat s výskytem populistických politických aktérů, kteří se v zemi začali postupně od 90. let stále výrazněji projevovat. V následující podkapitole bude tento faktor přiblížen spolu se stručným vývojem multikulturalismu v zemi. Nizozemsko sice bylo fragmentovanou společností, avšak nikoli etnicky. Jak poznamenává van Der Horst: „*Z etnicky homogenní společnosti se Nizozemsko stávalo multikulturní společností. A tento proces nebyl nijak snadný.*“ (van der Horst 2002: 522)

2.2 Politika multikulturalismu

K rozvoji multikulturní politiky v Evropě došlo především z důvodů narůstající imigrace a na to navazující změnou složení obyvatel po druhé světové válce. V Nizozemsku, stejně jako ve Velké Británii či Švédsku přichází multikulturní politika současně s multikulturní realitou či těsně za ní. Podle Barši a Baršové (2005) se právě Nizozemsko stalo „*symbolem vzmachu a pádu multikulturalismu v Evropě.*“ Multikulturalismus pak popisují jako strategii

pluralistické integrace přistěhovalců, která „*existuje uvnitř samozřejmého rámce staletími utvářené národní existence, její ústavy, kultury a institucí. Předpoklad, že tento rámec zůstane zachován, je považován za samozřejmý.*“ (Barša, Baršová 2005: 51) V návaznosti na některá opatření vlád v rámci integrace menšin je v Nizozemsku rozšířené mínění, že lze na multikulturalismus nahlížet jako na jistý pozůstatek či pokračování pilířovité struktury nizozemské společnosti. Tedy, že přistěhovalci tvoří další segment nizozemské společnosti, který je organizován podobně jako původní náboženské bloky. Podle Maartena P. Vinka (2007: 339) však přistěhovalci nikdy nebyli do tehdejšího pilířovitého systému integrováni do takové míry jako tehdejší náboženské skupiny obyvatelstva. Autor pak považuje toto rozšířené mínění, jenž spojuje integraci imigrantů s rozšířením pilířů, za mýtus. Podle Lucardieho (2008: 156) však v návaznosti na stále se zvyšující se počty skupin imigrantů, a především pak muslimského původu, se nizozemští občané mohli obávat „*islámského pilíře ve výstavbě.*“ Řada občanů totiž vnímala pilíře jako něco, co patří k minulosti spolu s přesvědčením, že náboženství by mělo vymizet z veřejné sféry.

Po druhé světové válce začali do Nizozemska přicházet první imigranti z bývalé nizozemské kolonie Východní Indie po osamostatnění Indonésie v roce 1949. V 60. letech se pak v Nizozemsku začalo rozvíjet hospodářství takovým způsobem, kdy hrozilo, že by tento růst mohl způsobit nedostatek pracovních sil. Z toho důvodu tedy začal nábor pracovníků ze zahraničí, tzv. *gastarbeitrů*. Nejdříve byli pracovníci nabíráni z Itálie a Španělska, později pak z Turecka, Maroka a Jordánska. Nepočítalo se však s tím, že by pracovníci v zemi zůstali dlouhodobě. Jedním z důvodů, proč zůstávali tak dlouho byl fakt, že si nedokázali z platu v Nizozemsku našetřit tolik, aby to stačilo k otevření si živnosti v jejich zemi. Zákony o pobytu cizinců byli mírné, a tak ti, kteří pobývali v Nizozemsku určitý počet let získali nárok, aby do země mohli pozvat svou rodinu, k čemuž začalo následně docházet.⁶ (van der Horst 2002: 522) Gastarbeiteri byli v té době podporováni v rámci zachování a rozvoje jejich vlastní identity a kultury. Když však začalo být ke konci 70. let zřejmé, že se muslimové začali v zemi usazovat dlouhodobě, začala vláda přijímat řadu opatření, která měla zajistit rovnoprávné zacházení s islámem, jako jedním z menšinových náboženství v Nizozemsku. Opatření týkající se etnických minorit, která se začala od počátku 80. let zavádět, se netýkala pouze gastarbeiterů, ale mimo jiné také postkoloniálních imigrantů. (Demant, Maussen, Rath 2007: 44) Právě jedna

---

⁶ Stát měl navíc v té době za gastarbeitery v podstatě minimální zodpovědnost. Ta stála na zaměstnavatelích v rámci poskytování bydlení či zdravotní péče. Jiné formy péče byly pak především poskytovány dobrovolnickými organizacemi. (Demant, Maussen, Rath 2007: 43)

výrazně negativní zkušenost s radikální skupinou postkoloniálních migrantů z Jižní Indonésie měla následně vliv na další přijatá opatření.

V roce 1975 v Nizozemsku došlo k teroristickému útoku skupiny sedmi Molučanů, jakožto pozůstatku nedořešeného koloniálního dědictví. Skupina se zmocnila soupravy vlaku a držela cestující jako rukojmí. Tímto činem se snažila získat podporu Nizozemska pro nezávislost ostrovů jižních Moluk na Indonésii. To se však nepovedlo a následně skupina zavraždila strojvůdce a dva cestující. Moluckými aktivisty byl rovněž obsazen indonéský konzulát, kolem něhož probíhala střelba.⁷ (Buruma 2010: 18)

Právě chybám a problémům, které nastaly v případě Indonésie a Molučanů se snažila vyhnout tehdejší nizozemská vláda premiéra Den Uyla.⁸ Dekolonizace se stala jedním z nejdůležitějších bodů jejího tehdejšího programu a v návaznosti na to vláda jednohlasně vyhověla požadavku další nizozemské kolonie Surinamu o přerušení politického svazku s Nizozemskem. Po vyhlášení nezávislosti Surinamu začalo docházet k masové emigraci do Nizozemska v počtech desetitisíců Surinamců (van der Horst 2002: 522-23). V návaznosti na vlakové únosy a molucký problém, které se staly podnětem pro nizozemskou vládu, vznikla v roce 1979 Komise pro výzkum menšin (ACOM) a Vědecká rada pro vládní politiku (WRR). V rámci těchto komisí pak vznikly první strategické postupy pro etnické menšiny v zemi. (Prins 2005: 9) Han Entzinger (2006: 3-4) poznamenal, že cesta za integrací menšin byla značně podobná opatřením v minulosti v rámci náboženských a ideologických pilířů. Jednalo se o snahu vést boj se sociální deprivací v rámci jistých podpůrných opatření, která propagovala rovné zacházení, podporovala „emancipaci“ a cílila na zachování kulturní identity minorit. V rámci toho byly imigranti označeni jako „etnické minority,“ následně se tato politika stala známou pod názvem „Politika minorit.“ K tomuto opatření však zaznívala i kritika, jelikož zdůrazňování etnických rozdílů mohlo vést spíše k jejich zachování a stát se tím tedy překážkou pro hlubší sociální participaci imigrantů, než aby se tímto podpořila. O opatření vlád v 80. letech tedy můžeme hovořit jako o politice multikulturalismu, i přesto že samotný termín nebyl tak běžně používán, jako dnes.

Do konce 80. let však byla více než jedna třetina tureckých a marockých pracovníků nezaměstnaná. Většina nizozemských občanů však vnímala jako neadekvátní činit kroky

---

⁷ V roce 1978 pak došlo k dalšímu incidentu. Skupina tří mladých Molučanů zajala některé pracovníky Provinciálního domu v nizozemském Drenthe. Mezi nimi byl i poslanec J. Trip, který však po zásahu vojenských jednotek vůči únoscům jednotky na následky zranění zemřel. Na konci téhož roku poté násilnické sklony jihomoluckých radikálů pominuly. (van der Horst 2002: 521)

⁸ za PvdA; v letech 1973-1977

k tomu, aby se tito lidé vraceli zpět do svých zemí, jako se dělo například v Německu či Švýcarsku. Nizozemci totiž vnímali, že nizozemská ekonomika těmto pracovníkům mnohé dluží. Entzinger (2006: 5) pak píše, že v důsledku se imigrace stala břemenem pro režim blahobytu a sociální politiky, avšak zmiňování tohoto na veřejnosti bylo považováno za politicky nekorektní či rasistické. Od 90. let se však začínají objevovat první tendence ke kritice tohoto způsobu integrace. Právě tyto tendence vedly k úspěchu populistických stran a budou rozebrány v následujících podkapitolách.

2.3 90. léta a období nového realismu

Nizozemská filozofka Baukje Prins, která se zabývá otázkami diverzity charakterizuje období 90. let a přelomu milénia spojených s multikulturální debatou jako období nového realismu. Jak poukazuje ve své knize *Konec nevinnosti: Úskalí multikulturálního soužití v Nizozemsku*, rétorika realismu podle ní apeluje na naši touhu po pravdě, objektivitě a nezaujatosti a touhu po morální a politické nevinnosti. (Prins 2005: 13) Neorealisté se pak podle Prinsové svým obhajováním prolamování tabu staví do pozice mluvčích „obyčejného člověka“ a „obyčejného“ Nizozemce a nižších tříd. Nizozemský občan si zaslouží, aby byl jeho hlas slyšen – „*zasluhuje si ochranu jak proti morálnímu odsudku levičáků, tak proti svým surinamským, marockým nebo tureckým sousedům, kteří ho vypuzují z jeho vlastní čtvrti.*“ (Prins 2005: 19)

S novým realismem spojuje především dvě osoby, které v 90. letech byly mezi prvními v Nizozemí, kteří začali veřejně kritizovat multikulturalismus a směřovali společnost k multikulturální debatě. Byli to tehdejší lídr VVD Frits Bolkenstein a novinář Herman Vuisje.⁹ Právě Frits Bolkenstein v roce 1991 inicioval národní debatu o menšinách. Konstatoval, že islám opomíjí hodnoty racionalismu, humanismu a křesťanství, na nichž stojí evropská civilizace. Za to, že postavil hodnoty západu a muslimské hodnoty do protikladného vztahu byl mnohými kritizován. (Prins 2005: 16-18) Bolkensteinovy politické názory se skládaly z neoliberálních ekonomických myšlenek, pojetí zahraniční politiky v duchu realismu; a socio-kulturálního konzervatismu. Nepopíratelně je však především znám jako jeden z prvních politiků, kteří veřejně odsuzovali multikulturalismus jako nizozemskou politiku pro integraci minorit.

---

⁹ Vuisje vydal v roce 1986 text s názvem *Zavražděná nevinnost, etnický rozdíl jako holandské tabu*. V tomto textu se vymezoval vůči levici a jejímu přílišně obezřetnému zacházení s etnickými menšinami. Za zdroj nizozemského tabu považoval druhou světovou válku, jež vypěstovala v Nizozemcích „kolektivní špatné svědomí“ kvůli vysokému počtu zahynulých židovských obyvatel a nedostatku solidarity ze strany Nizozemců. (Prins 2005: 16)

Za důležité považoval, aby byla integrace minorit založena na nadřazenosti západních hodnot a kultury, kdy do ní měli být příslušníci jiných kultur asimilováni. Bolkenstein se vyznačoval především agresivním stylem ve vedení debat, čímž spíše vyvolával konflikt než kompromis. (Vossen 2017: 7) Pozoruhodné také bylo, že se Bolkenstein tehdy jako předseda VVD nestal členem vlády tzv. purpurové koalice,¹⁰ ale zastával vedoucího parlamentní frakce strany. Z jeho pozice měl následně prostor pro kritiku vlády a podle van der Horsta nadnášel témata, která měla určovat politickou agendu na další čtyři roky. Nejčastějším terčem kritiky se stávala azylová politika, která byla podle Bolkensteina příliš velkorysá. Přestože řada členů VVD s Bolkensteinovými názory nesouhlasila, strana pod jeho vedením zaznamenala značnou voličskou podporu. (van der Horst 2002: 543-44)

Jednou z dalších zásadních událostí, která přispěla k multikulturní debatě byla v roce 2000 publikace eseje sociologa Paula Scheffera s názvem *Multikulturní drama*. V této eseji odsuzoval údajné zanedbávání otázky muslimského přistěhovalectví nizozemskými politiky. Islám považoval za problém a povolení početným komunitám odcizených muslimů, aby se v Nizozemsku rozrůstaly považoval za „recept na sociální a politickou katastrofu.“ (Buruma 2010: 45) Ke konci 90. let pak můžeme také pozorovat průnik populismu do lokální politiky. Jedná se lokální strany, které se objevily na protest proti profesionalizaci a technické povaze municipální politiky. Tyto strany kladly důraz na ctnost občanů a kvalitu života. Zrodila se tedy řada stran, jejichž název obsahuje nizozemské slovo *leefbaarheid*, které znamená obyvatelný. Vznikly tak strany jako: *Leefbaar Rotterdam*, *Leefbaar Hilversum* nebo *Leefbaar Utrecht*. V roce 1999 pak byla vytvořena celostátní strana *Leefbaar Nederland*, na jejímž kongresu v roce 2001 byl jejím lídrem zvolen Pim Fortuyn. (Lucardie 2008: 154)

2.4 Přelom milénia: Pim Fortuyn a Theo van Gogh

V roce 2001 na nizozemskou politickou scénu přichází bývalý profesor sociologie Pim Fortuyn. Jak píše Prinsová, Fortuyn se „stylizoval do role znalce toho, co se děje v zanedbaných čtvrtích a „rozuměl“ tomu, co trápí „obyčejného člověka.“ (Prins 2005: 29) Fortuyn se narodil v roce 1948 v Rotterdamu do katolické rodiny. Během svých studií sociologie inklinoval k marxismu a také byl několik let členem levicové PvdA. Kvůli neshodám se stranou z ní však odešel, postupně také opouštěl od myšlenek marxismu a socialismu. Naopak se proti nim

---

¹⁰ Purpurovou (také fialovou či nachovou) koalici tvořila trojice stran PvdA, VVD a D66. Své jméno dostala z důvodu, že vedle sebe vládli „rudí“ socialisté a „modří“ liberálové. Vládla v Nizozemsku ve třech volebních obdobích mezi lety 1994-2002. Premiérem byl během těchto let předseda PvdA Wim Kok.

obrátil, když kritizoval „hobby levice,“ mezi něž řadil právě multikulturní způsob integrace. Velmi sympatizoval s myšlenkami Huntingtonovy knihy *Střet civilizací*. Jeho strana byla v podstatě postavena na myšlence střetu mezi západní a nezápadní kulturou, které jsou obě organickými a neměnnými entitami. (Akkerman 2005: 348) Často také kritizoval vládu, především tehdejší purpurové koalice a nizozemský konsensuální polder model. Fortuyn byl dále znám jako výborný řečník a sloupkař pro konzervativní nizozemský deník *Elsevier*. V roce 2001 byl zvolen lídrem strany *Leefbaar Nederland* a měl ji vést k nadcházejícím volbám, které se konaly v roce 2002. Po jeho zvolení do čela strany se těšil stále větší podpoře širokého spektra voličů, kteří se ztotožňovali s jeho názory. Fortuyn se však se stranou nepohodl a odešel z ní. Tři měsíce před volbami v květnu roku 2002 pak založil svou vlastní stranu Kandidátka Pima Fortuyna (*Lijst Pim Fortuyn – LPF*).

Ve velmi krátkém časovém horizontu se Fortuynovi dařilo úspěšně vést kampaň a dominoval předvolebním debatám. Často se vymezoval proti politickým elitám a tvrdil, že nizozemská kultura byla upozaďována. Za zásadní tedy považoval, aby nová politická elita prosazovala nizozemské standardy a hodnoty. Ty podle něj znamenaly i progresivní úspěchy, zahrnující emancipaci žen a homosexuálů,¹¹ které musí imigranti z jiných kultur přijmout. Řada Fortuynových oponentů ho považovala za krajně pravicového extremistu. Fortuyn často odrážel tato tvrzení tím, že se ho oponenti snaží démonizovat a dokonce tvrdil, že pokud by se mu něco stalo byli by za to zodpovědní. (Vossen 2017: 12) Na začátku května, zhruba týden před volbami, byl Pim Fortuyn zavražděn levicovým aktivistou bojujícím za práva zvířat.¹² Fortuynova vražda v zemi vyvolala „obzvláště mohutný šok, vlnu smutku i kvazireligiózní hysterie.“ (Buruma 2010: 35) Jeho strana však volby vyhrála se ziskem 17 % hlasů (tedy 26 mandátů) a stala se druhou nejúspěšnější stranou. LPF vytvořila koalici spolu s CDA a VVD. Tato koalice se ale během tří měsíců rozpadla, z velké části z důvodu konfliktů uvnitř LPF. V nových volbách, které se uskutečnily v roce 2003 pak strana získala pouhých osm křesel. Po posledních volbách, jichž se účastnila v roce 2006 nezískala už žádná křesla a zanikla úplně.

Prinsová (2005) považuje vraždu Pima Fortuyna a vítězství jeho strany LPF v květnu 2002 za „definitivní obrat ve veřejných názorech,“ kdy „ideál multikulturní společnosti byl prohlášen za zkrachovalý a menšinová politika ztroskotala.“ (Prins 2005: 8) Přestože

---

¹¹ Sám Fortuyn byl okázalým homosexuálem.

¹² Fortuynův vrah v rámci soudního procesu odůvodňoval svůj čin tím, že jeho záměrem bylo ochránit před Fortuynem slabší členy nizozemské společnosti (van Heerden, Creusen 2014: 183). Dle Burumy ve vrahově motivu mohl hrát roli taktéž fakt, že byl velkým odpůrcem farem na norkové kožešiny. Právě Fortuyn s oblibou nosil kožešinové límce a taktéž se nechal slyšet, že: „musíme už jednou učinit přítrž tomu kňučení kolem přírody a životního prostředí.“ (Buruma 2010: 37)

Fortuynův vrah nebyl muslimského původu, veřejnost si začala klást otázky týkající se multikulturní společnosti. Po volbách v roce 2003 se však zdálo, že se situace uklidnila a řada stran si vzala své hlasy zpět. Rok na to se ovšem v nizozemské společnosti odehrála šokující událost. V roce 2004 otrásla nizozemskou společností další politická vražda. Znamého nizozemského filmaře a provokatéra¹³ Theo van Gogha zavraždil nizozemský občan marockého původu Mohammed Bouyeri. Důvodem pro tento čin byl van Goghův poslední film s názvem *Submission* (Podrobení), který připravil společně se známou kritičku islámu Aján Hirsí Alí.¹⁴ Vedle mačety, zabodnuté do hrudi van Gogha, přibodl Bouyeri nožem dopis s výhrůžkami a hrozbou smrti, který byl adresován, spolu s několika dalšími osobami včetně Geerta Wilderse, právě Hirsí Alí. (Buruma 2010: 14) Podle Burumy (2010: 37) si Pim Fortuyn a Theo van Gogh byli velmi blízcí. Van Gogh dokonce dříve napsal některé z nejlepších Fortuynových projevů. Společnosti se také ulevilo, když se zjistilo, že Fortuynovým vrahem nebyl muslimský džihádista zahraničního původu. Tomu však v případě van Gogha bylo jinak a ve společnosti to začalo vyvolávat ještě více otázek ohledně multikulturní společnosti.

Všechny tyto události, a především pak osobnosti Pima Fortuyna a Theo van Gogha vydláždily cestu úspěchu pro Wildersovu PVV, která se během nepříliš dlouhé doby stala nejúspěšnější nizozemskou populistickou stranou. Řada autorů, kteří srovnávali Fortuyna a Wilderse docházeli k podobným závěrům, a sice, že Wildersovi chybí takové charisma ve Weberovském smyslu, jako měl Fortuyn. Oba populističtí aktéři měli společný svůj boj proti islámu a tzv. speciálním zájmům levice. Wilders se však postupem času stával mnohem radikálnější ve svých názorech a činech týkající se islámu než Fortuyn, zároveň se poučil z řady jeho chyb, především co se týče organizace strany.

2.5 Geert Wilders a Strana pro svobodu

Geert Wilders se narodil 6. září 1963 ve středně velkém městě s názvem Venlo v katolické provincii Limburg nacházející se v jižní části Nizozemska. Byl vychováván v katolickém duchu, sám se však proti katolické víře v dospívání navzdory jeho rodičům obrátil, jelikož nikdy nebyl silným věřícím. Jeho odklon od víry pak podle Vossena (2017: 2-3) zapadal do obecného trendu sekularizace, jenž byl v Nizozemsku přítomný. V pozdním dospívání

---

¹³ Van Gogh stanul několikrát před soudem za svá kontroverzní prohlášení, ve kterých například tvrdil, že židovské celebrity zneužívají holocaustu, nebo označil muslimy za nebezpečnou „pátou kolonu“, která operuje v nizozemské společnosti (Buruma 2010: 12).

¹⁴ Hirsí Alí je nizozemskou političkou somálského původu, která považuje korán za zdroj týrání žen a islám za vážnou hrozbu. Rok před smrtí van Gogha se stala nejznámější kritičkou islámu a často vystupovala na shromážděních muslimských žen, konferencích a v televizních pořadech (Buruma 2010: 12-13).

Wilders nejevil téměř žádný zájem o politiku. V Nizozemsku je však široce spekulováno o tom, co odstartovalo jeho zájem o politiku a zformovalo jeho názory. V souvislosti s tím Vossen (2017: 2) zmiňuje jedno z možných vysvětlení na základě nizozemské kulturní antropoložky Lizzy van Leeuwen. Ta spojuje Wildersovu politickou orientaci s jeho východo-indickými kořeny¹⁵ a odcizenou identitou způsobenou postkoloniálním traumatem, která je v této etnické skupině obvyklá. Mezi další faktory, které měly vliv na Wildersův zájem o politiku bylo jeho cestování po Středním východu, a především pak jeho časté návštěvy Izraele, který od roku 1982 navštívil více než padesátkrát.

Wilders začal svou politickou kariéru prací pro VVD, konkrétně jako asistent pro Fritse Bolkensteina. Po osmi letech práce pro se za ni dostal i do sněmovny. Kromě práce pro VVD zasvětil Wilders značnou část svého času právě zahraničním pracovním cestám po Středním východu a Izraeli. V roce 1998 zaznamenala VVD velký volební úspěch a vyhrála tolik křesel, že se do sněmovny dostal i Wilders, ze 46. místa na kandidátní listině. Wilders na sebe brzy přitáhl pozornost, kdy následoval příklad Bolkensteina. Ten byl jeho velkým vzorem, především v rámci kritiky přístupu k integraci přistěhovalců, sociální bezpečnosti a reformy státu blahobytu. (Tamtéž: 8).

Období mezi lety 2001-2004 bylo zásadní pro Wildersovu politickou kariéru, kdy se z neznámého politika proměnil v jednoho z nejdiskutovanějšího v zemi. Když v roce 1999 Bolkenstein opustil VVD, aby se ujal pozice EU Komisaře se pod novým předsedou Hansem Dijkstalem VVD posunula z pravice výrazně do středu. Wilders se snažil Dijkstala přesvědčit ke změně kurzu strany, ten se k tomu však neměl. Brzy se totiž ukázalo, že značná část voličů VVD slyšela na program Fortuynovy LPF, kdy strana ztratila zhruba třetinu voličů. V řadě povolebních analýz se následovně ukázalo, že Fortuynova stanoviska ohledně imigrace a integrace byla pro mnoho voličů rozhodujícím faktorem. Wilders byl tak stále více přesvědčen, že budoucnost VVD leží na pravici. Řada výzkumů po volbách 2003 také ukázala, že ve společnosti byla poptávka po straně, která by byla více striktní ohledně integračních a imigračních politik, jako byla Fortuynova strana, které dal v roce 2002 svůj hlas 1,5 milionu voličů. Od roku 2003 se Wilders také stává čím dál kritičtější vůči islámu. Což bylo posíleno také tím, když do VVD přibyla nová členka, kritička islámu somálského původu – Aján Hirsí Alí. Spolu pak pracovali na řadě článků, v nichž zdůrazňovali nebezpečí, které nese islám pro nizozemskou společnost. Wilders pak začal prohlašovat, že by nizozemská politika měla

---

¹⁵ Jeho matka pochází z Východní Indie

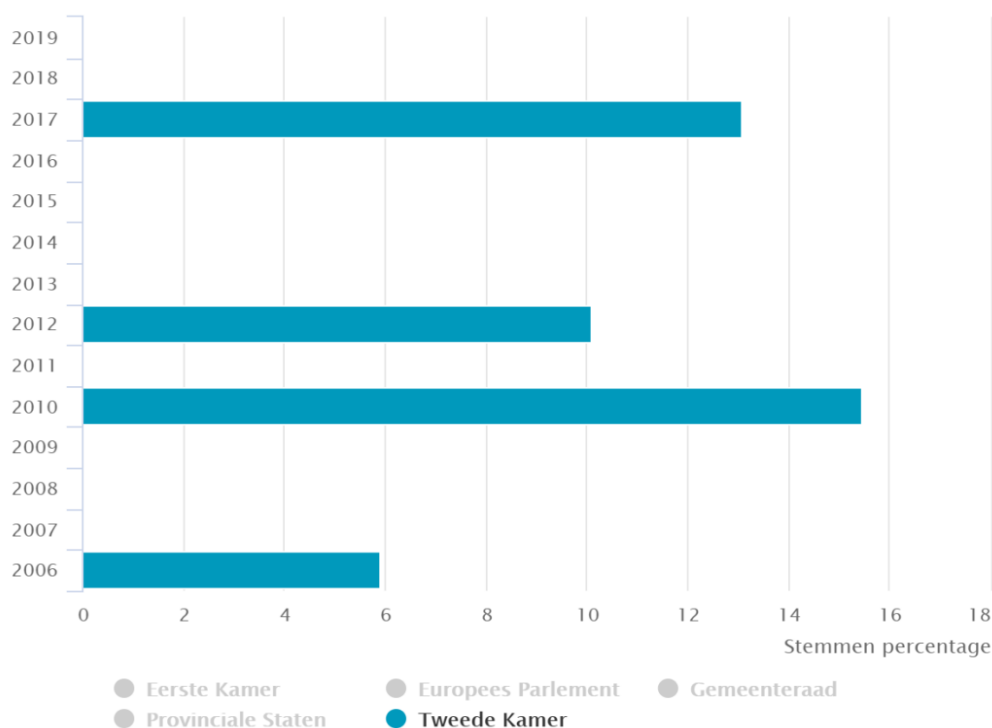
směřovat ke kompletní asimilaci muslimů, zároveň navrhoval dočasný imigrační zákaz pro muslimy. S Wildersovými názory však nesouhlasila drtivá většina členů VVD a když v červnu 2004 představil svůj desetibodový plán, jak posunout VVD doprava, došla jeho kolegům trpělivost. Na začátku září 2004 Wilders kvůli řadě neshodám VVD opustil, kdy jeden z nejvýraznějších důvodů pro jeho odstoupení byla podpora strany v rámci možného tureckého členství v EU. V dolní sněmovně Wilders pak zůstal, už však jako nezávislý poslanec. (Tamtéž: 16-18) Krátce po svém odchodu pak Wilders zakládá vlastní stranu.

V roce 2004 založil Wilders skupinu Groep Geert Wilders. V témže roce se také odehrála událost vraždy Theo Van Gogha, zmiňovaná dříve. Wilders, stejně jako jeho bývalá kolegyně z VVD Hirsí Alí se museli jít na nějakou dobu ukrývat, jelikož se jejich jména objevila na seznamu dalších plánovaných obětí vraha van Gogha. Od listopadu 2004 až dodnes žije pod permanentní čtyřadvacetihodinovou ochranou. Ani tahle změna v jeho životě však nezastavila Wildersův boj proti islámu. V roce 2005 vydal v rámci strany první politické manifesto s názvem Deklarace nezávislosti, jímž Wilders demonstroval svoji vzdálenost od nizozemské politické elity a sám sebe prezentoval jako někoho, kdo se nebojí říci pravdu. V roce 2006 pak Groep Geert Wilders změnila jméno na Stranu pro svobodu (PVV). (Tamtéž: 18-20)

Od roku 2006 až dodnes byla PVV vždy zastoupena v dolní komoře nizozemského parlamentu, s občasnými výkyvy volební podpory. Mezi lety 2010-2012 se nepřímo podílela i na vládě, když podporovala tehdejší vládní kabinet. Tyto skutečnosti však budou detailněji rozebrány v následující analytické části v rámci analýzy politické komunikace Wilderse a jeho PVV.

3. Analýza politické komunikace

Tato kapitola je věnována analytické části, která bude dalším krokem v rámci přístupu, zvoleného pro tuto práci. V předchozích dvou kapitolách došlo nejdříve k charakteristice znaků populistických aktérů, následně identifikaci populistického aktéra Geerta Wilderse a zhodnocení faktorů vysvětlujících jeho přítomnost a vliv v kontextu Nizozemska. Ve třetí kapitole se postupuje k analýze Wildersovy politické komunikace a následnému vyvozování závěrů v závislosti na tom, jak tento aktér komunikuje.¹⁶ V této části práce budou analyzovány vybrané materiály strany zahrnující volební programy, Wildersovy výroky v médiích a projevy v parlamentu, jeho web blog a způsob využívání sociálních sítí. V úvodu kapitoly jsou také krátce zmíněny prostředky, jimiž strana získává finance na své fungování. Je to totiž jeden z faktorů, od něhož se následně do velké míry odvíjí styl, kterým strana vede svou komunikaci a kampaně. Níže je také přiložen graf znázorňující volební výsledky PVV do dolní komory nizozemského parlamentu během let 2006-2017.

Volební výsledky PVV do dolní komory parlamentu mezi lety 2006-2017.

Zdroj: Kiesraad.nl

¹⁶ viz. Stanyer, Salgado, Strömback 2017

PVV byla od svých prvních voleb v roce 2006 až do současnosti, s občasnými volebními výkyvy, vždy zastoupena v dolní komoře nizozemského parlamentu. Celkem se tedy jedná o čtyři volební období a v návaznosti na ně je strukturována analytická část práce. Mým cílem je zodpovězení výzkumných otázek, které jsem si stanovila v úvodu práce, a to:

- 1) *Jak se během let 2006-2017 proměňovala politická komunikace Geerta Wilderse?*
- 2) *Jaké prostředky Geert Wilders používá pro svou komunikaci?*
- 3) *Jak se měnil postoj Wildersovy PVV k otázce multikulturalismu a islámu mezi lety 2006-2017?*
- 4) *Jaká další témata rezonují v agendě PVV a komunikaci Geerta Wilderse?*

Financování strany

Kvůli své organizační struktuře nedostává PVV peněžní podporu pod Zákonem o financování politických stran jako ostatní politické strany. Všechny nizozemské strany, které mají více jak 1000 členů mají právo na dosažení této podpory. Na tento příspěvek však PVV, která má pouze dva oficiální členy ani zdaleka nemůže dosáhnout. Sám Wilders s tímto způsobem podpory stran státem osobně nesouhlasí. V dolní komoře parlamentu prohlásil následující: „*Žádná strana by neměla být živena státem a přijímat peníze od plátců daní. Strany by měly být soběstačné, jinak se z nich stanou líné, nabubřelé byrokratické organizace.*“ (Vossen 2017: 102)

Ani PVV však není finančně zcela nezávislá na státu. Jako ostatní politické strany v zemi dostává okolo 160 500 eur vládní podpory na jedno křeslo v dolní komoře parlamentu. Tyto příspěvky pak mají sloužit k financování zaměstnanců strany a sekretariátu. Od poslanců PVV je však očekáváno, že na dobrovolné bázi budou malou částí svého poslaneckého platu (kolem 200-300 euro měsíčně) sami přispívat do stranického fondu. Kromě výše zmíněného způsobu financování získává PVV podporu především od třetích stran, která poté proudí do nadace Přátel PVV. Díky statusu nadace není PVV povinna veřejně publikovat svůj rozpočet.¹⁷ (Tamtéž: 102) Právě financování strany se pak do velké míry odráží na stylu vedení jejích kampaní. Ty jsou často nízkonákladové, spoléhají se na publicitu, kterou mohou Wildersovi a straně přinést média a probíhají především na internetu a sociálních sítích.

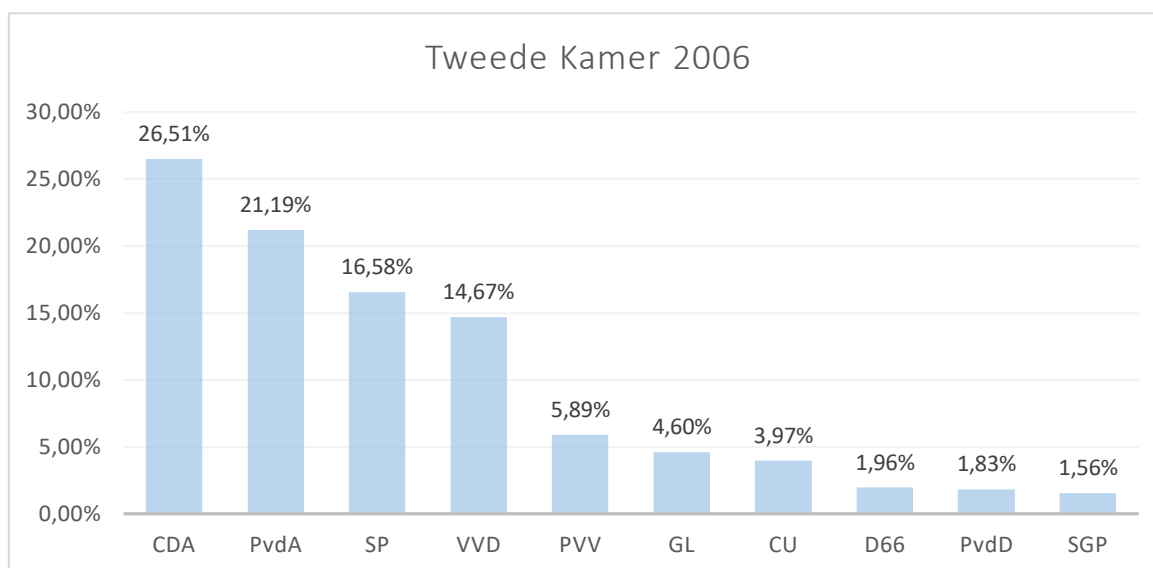
---

¹⁷ Toto však vede k řadě otázek. V médiích a samotných chodbách parlamentu kolují spekulace ohledně možných tajných sponzorů z USA a Izraele. Sama PVV tyto úvahy podpořila, když vehementně oponovala přijetí zákona, který by strany zavazoval k veřejnému publikování finančních darů, které přesáhly 4500 euro. (Vossen 2017: 103)

3.1 Období 2006-2010: Nizozemsko, na které můžeme být opět hrdí!¹⁸

V listopadu roce 2006 se v Nizozemsku konaly předčasné volby, jelikož v červnu tehdejšího roku padl vládní kabinet CDA, VVD a D66. Právě D66 odešla z tehdejší vládní koalice kvůli ministryni pro imigraci a integraci Ritě Verdonkové.¹⁹ Wilders se tedy účastnil svých prvních voleb. Navzdory očekávání strana získala necelých 6 % hlasů, a tedy devět křesel v dolní komoře nizozemského parlamentu. Po volbách se pak utvořila koalice CDA, PvdA a CU (Křesťanská unie) – s premiérem Janem Peterem Balkendem (CDA) - tzv. Čtvrtá Balkendeho vláda.

Výsledky voleb do dolní komory nizozemského parlamentu v roce 2006.

Zdroj: autorka na základě dat z Kiesraad.nl

Ve svých počátcích byla PVV zaměřena především na získávání hlasů voličů (*vote-seeking*), jejím hlavním cílem byl tedy zisk volební podpory. Krátce po založení si PVV v průzkumech nevedla příliš dobře, protože musela čelit následovníkům LPF a mainstreamovým stranám. K získání volební podpory proto strana byla nucena se kvůli nedostatku financí spoléhat především na média. Chyběla jí organizace, a právě z důvodu nedostačujících financí nemohla vést kontaktní kampaň (*door-to-door campaign*). (Akkerman 2016: 153)

¹⁸ „Een Nederland om weer trots op te zijn!“ (Z volebního programu PVV z roku 2006)

¹⁹ Verdonk nechala vyhostit ze země političku a kritičku islámu somálského původu Aján Hirsí Alí (zmiňovaná ve druhé kapitole práce) kvůli nesrovnalostem v její tehdejší žádosti o azyl.

Ve volebním programu²⁰ ze srpna 2006 PVV předkládá „*inovativní a odvážné návrhy, které povedou k lepšímu a silnějšímu Nizozemsku.*“ (Groep Wilders 2006) Hlavní témata volebního programu byla v tomto pořadí následující:

1. *Snižování daní*
2. *Tvrdé tresty za trestnou činnost a kriminalitu*
3. *Vzdělání a rodina*
4. *Zastavení imigrace/integrace*
5. *Přímá demokracie: větší zapojení občanů*
6. *Zdravotnictví/sociální věci*
7. *Infrastruktura/územní plánování/energie*
8. *Evropská unie/mírové operace/zahraniční politika*
9. *Práva zvířat/lepší podmínky pro jejich život*

Na první místo programu bylo umístěno snižování daní, kdy strana dále navrhla ušetření 16 miliard euro prostřednictvím škrťů u státních zaměstnanců, dotací či rozvojové pomoci. Ušetřené peníze pak PVV navrhovala využít pro seniory, pro posílení počtů policistů v ulicích, učitelů či personálu v pečovatelských domech. V rámci tvrdších trestů za kriminalitu je pak v programu důraz na denaturalizaci a deportaci recidivních, se zdůrazněním – marockých, „*pouličních teroristů se dvojitou státní příslušností.*“ (Groep Wilders 2006) V programu mimo jiné zazněly také návrhy na zrušení senátu, či snížení počtu poslanců v dolní komoře ze 150 na 100, nebo zastavení navyšování platu pro ministry, poslance a další politiky, spolu se zastavením vládních dotací pro politické strany. PVV do programu také zahrnuje stop imigraci pro nezápádní přistěhovalce (s důrazem na Maročany a Turky) na pět let. V rámci socioekonomických otázek pak strana chtěla větší peněžní podporu pro domácí pečovatelskou péči, zvelebení jednolůžkových pokojů v domovech pro seniory nebo osvobození od daní ze mzdy pro seniory, kteří se dobrovolně rozhodnou po dosažení věku 65 let pracovat. Padl také návrh nechat co nejdéle uzavřené hranice pro pracovníky z východní Evropy. (Groep Wilders 2006)

Jak poznamenává Akkermanová (2016: 154), zaměření volebního programu PVV cílilo nejen na radikálně pravicové voliče, ale také na levicové voliče, kteří byli rovněž znepokojeni imigrací. Bod „imigrace“ se sice objevuje „až“ na čtvrtém místě programu, ve Wildersově

---

²⁰ Volební program PVV vycházel z jejích předešlých dokumentů, a to Deklarace nezávislosti a prvního manifestu strany s názvem Čisté víno (*Klare Wijn*). V programu strana mimo jiné upozorňuje na to, že základy její ideologie byly položeny v období nového realismu. (Groep Wilders 2006)

vystupování a komunikaci však zdůrazňování jejích důsledků následně převládalo. Od roku 2006 začíná Wilders publikovat příspěvky na svém web blogu geertwilders.nl. Tematicky se jedná především o jeho boj proti islámu, imigraci a za svobodu slova. Často byly přidávány pravidelné příspěvky s názvem *Geert Wilders News Round-ups*, v nichž sdílel články z médií týkající se jeho osoby, jež vyšly především v zahraničních médiích. Kromě toho byl Wilders často zván na konference, povětšinou konzervativních amerických institutů a think-tanků. USA obdivuje především z důvodu svobody projevu a uskutečnil tam také řadu cest před založením PVV. V tom je také zřetelná snaha Wilderse působit mezinárodně, především co se týče boje proti islámu a za svobodu slova.

Wilders tedy na sebe upozorňoval především kontroverzními výroky ohledně islámu, díky nimž si zajišťoval pozornost nejen nizozemských, ale také zahraničních médií. V říjnu roku 2006 tvrdil pro nizozemský deník *de Volkskrant*, že „*demografické rozložení populace je největším problémem Nizozemska. Mluvím o tom, co do Nizozemska přichází a co se tu reprodukuje. (...) Musíme zastavit islamizaci Nizozemska. Musíme zastavit tuhle tsunami islamizace. Tohle ubližuje našim srdcím, naší identitě a kultuře. Pokud nebudeme bránit sami sebe, všechny další body v mém programu vyjdou nazmar.*“ (de Volkskrant 2006) V roce 2007 pak, taktéž v *de Volkskrant*, přirovnal korán k *Mein Kampf* s tím, že korán „*miní eliminovat ostatní a k těmto ostatním – nemuslimům – referuje jako k nevěřícím psům a podřadným bytostem*“ Dále popsal, že „*jádrem problému je fašistický islám, ta zvrácená ideologie Alláha a Mohammeda*“ či „*mám dost koránu v Nizozemsku: zakažme tuto fašistickou knihu.*“ (de Volkskrant 2007) Jeden z Wildersových velmi výrazných počinů je pak antiislámský snímek *Fitna*, který vyvolal nejen v Nizozemsku, ale také ve světě řadu různorodých reakcí.

Fitna

V roce 2008 vyšel krátký film s názvem *Fitna* (v arabštině *rozvrat*), který byl zveřejněn na online video platformě www.liveleak.com. Ve dvou částech byl taktéž v roce 2008 nahrán na Youtube. Wildersův film je značně kritický vůči islámskému náboženství a muslimům. Jsou v něm promítány pasáže z koránu a vyskytují se tam záběry z teroristických útoků z 11. září či z bombových útoků v Madridu z roku 2004 následovány větami: „*Co činí Alláha šťastným? Alláh je šťasten, když jsou vraždění nemuslimové.*“ (1:56) Film je následně prokládán drastickými snímky z bombových útoků. Dále jsou v něm vyobrazeny projevy mužů arabského vzezření oslavujících Alláha, či schvalujících násilí proti nemuslimům nebo Židům. V části videa, nazvané Nizozemsko pod vlivem islámu (*The Netherlands under the spell of islam*), (začínající 2:36 – Part 2) jsou vyobrazeny mešity, spolu s komentářem, že „*mešity budou*

součástí vládního systému v Nizozemsku.“ (2:50) Ve snímku jsou pak promítány zvyšující se počty muslimů v Nizozemsku či v Evropě. Upozorňováno je taktéž na islám jako hrozbu pro liberální Nizozemsko – kdy jeden z muslimů ve videu tvrdí následující: *„V Nizozemsku je například dovoleno dopouštět se cizoložství či být homosexuálem. Já však necítím, že bych s něčím takovým mohl souhlasit nebo být toho součástí, jelikož islám něco takového považuje za zločin“* (3:49) Na to navazují snímky vyobrazující apokalyptickou vizi Nizozemska budoucnosti, kdy jsou popravováni homosexuálové, ženy jsou nuceny nosit islámské oděvy, je jim ubližováno či jsou vražděny. Ke konci filmu pak zaznívají následující věty (7:30): *„Islám chce vládnout, podmaňovat a snaží se zničit naši západní civilizaci. V roce 1945 byl v Evropě poražen nacismus. V roce 1989 komunismus. Nyní je čas, aby byla poražena islamistická ideologie.“* Fitna končí karikaturou muslima, jehož turban je vyobrazen jako vybuchující bomba. (Youtube 2008)

Tento Wildersův filmový počín však nezůstal bez patřičné reakce. Amsterodamský odvolací soud uložil v roce 2009 Státnímu zástupci soudní stíhání Wilderse za záměrné urážení skupiny lidí, založené na jejich národnosti nebo náboženství a podněcování k nenávisti a diskriminaci. Amsterodamský odvolací soud tento svůj krok odůvodnilo následujícími třemi argumenty: *„Wildersovy projevy jsou velmi radikální a jsou opakovány stále vehementněji, což ukazuje podněcování k nenávisti. Jsou rovněž urážlivé, jelikož poškozují důstojnost muslimů. Za druhé, Amsterodamský odvolací soud je toho názoru, že soudní stíhání je kompatibilní s Evropskou úmluvou o lidských právech (ECHR), jelikož pod zákony ECHR mají politici zvláštní zodpovědnost nepodněcovat nenávist. Zatřetí, Wilders by měl být trestně stíhán, protože by měla být určena jasná hranice pro podněcování nenávisti ve veřejné debatě uvnitř demokratické společnosti.“* (Howard 2017: 315)

Ve spojitosti s filmem Fitna byl pak Wilders v roce 2009 pozván do Velké Británie, aby ho představil ve Sněmovně Lordů. Toto pozvání přišlo od člena strany UKIP Lorda Pearsona. Kvůli Fitně byl však Wildersovi do země zakázán vstup. Před plánovaným odjezdem obdržel Wilders dopis od tehdejší vládní agentury pro ochranu hranic spadající pod ministerstvo vnitra (UK Border Agency, UKBA). Dopis ho informoval, že dle názoru Státního tajemníka by jeho přítomnost ve Spojeném království mohla představovat opravdovou hrozbu, především ve spojitosti s prohlášeními ohledně muslimů a jejich víry, které zazněly nejen v jeho snímku Fitna. To by mohlo ohrozit harmonii komunity, a tudíž veřejnou bezpečnost Spojeného

království.²¹ (UKBA 2009) Wilders se však tímto nenechal odradit a plánoval let do Heathrow se slovy: „*Uvidíme, co se stane.*“ (BBC 2009a) Pak také řekl následující: „*Byl jsem překvapen a velmi zarmoucen, že svoboda slova, jež bývala velmi silnou součástí společnosti Spojeného království, byla potlačena.*“ (BBC 2009b) Když však na letiště Heathrow v únoru 2009 dorazil, byl mu britským ministerstvem vnitra vstup zamítnut a Wilders si následně chvíli pobyl v detenčním centru. Na to byl po několika hodinách poslán zpět do Nizozemska.

Obhájce svobody slova

Především v důsledku jeho obvinění a soudního stíhání a nejspíše také z důvodu zamítnutí vstupu do Spojeného království začal Wilders značně více bojovat za svobodu slova. Vždyť on sám za jeho názory musí žít pod neustálou čtyřadvacetihodinovou ochranou. Právě tento fakt, však může být pro Wilderse kromě řady omezení také jistou výhodou. Díky tomu totiž může ještě více posílit svou roli „mučedníka“ či bojovníka proti islámu a také zdůraznit, že svá slova, potažmo program jeho strany myslí opravdu vážně. Po událostech spojených se snímkem Fitna Wilders obdržel řadu ocenění za svobodu slova, především od amerických konzervativních institutů. V dubnu 2009 mu byla předána Cenu za svobodu projevu (*Free Speech Award*) v Miami, která je každoročně udělována Floridskou bezpečnostní radou (*Florida Security Council*) osobám či organizacím, které podle ní vynaložily význačné úsilí v rámci propagace svobodného projevu. V červnu 2009 pak třeba obdržel cenu „Hero of Conscience Award“ od Americké aliance svobody (*American Freedom Alliance*) v Kalifornii. Wilders je tedy podporován řadou kontroverzních osob, kritiků islámského náboženství a konzervativních zakladatelů pozoruhodných institutů, které jsou mnohdy spojovány s šířením dezinformací. Mezi ty nejvýraznější patří David Horowitz a jeho „Centrum svobody,“ (*Freedom centre*) či zakladatel „Fóra středního východu“ (*Middle East Forum*) Daniel Pipes.²²

V květnu 2009 si pak Wilders zakládá Twitter,²³ který postupně během let začíná sloužit jako jeho hlavní komunikační nástroj. Je to také jeden ze způsobů, jak vést nízkonákladovou kampaň pro stranu, která se podle všeho potýká s nedostatkem financí a nemá v podstatě žádnou

---

²¹ Ve druhé části dopisu také stálo, že rozhodne-li se do Spojeného království vycestovat a o vstup se snažit, imigrační úředník bude brát v potaz názory Státního zástupce. Shledá-li pak, že případná exkluze ze země je odůvodněna veřejnou bezpečností, bude mu do Spojeného království zakázán vstup.

²² Stejně tak jsou Wildersovy projevy či rozhovory v nizozemských médiích ve velké míře překládány na webech *gatestoneinstitute.com* či *gatesofvienna.com*. Tyto weby jsou však považovány za dezinformační a jsou spojeny s řadou kontroverzních osob. Sám Wilders na svém web blogu sdílí odkazy na články, či videa, které byly publikovány na těchto serverech. Mezi další frekventovaně zmiňované weby patří taktéž kontroverzní anti-muslimský *Jihad.watch* vedený Robertem Spencerem.

²³ K dubnu 2020 má Wildersův twitterový účet 816,5 tisíc sledujících. Po premiérovi Marku Ruttemu je tak Wilders druhým politikem v Nizozemsku, který má na této sociální síti nejvíce sledujících.

organizační strukturu. Wildersovy kontroverzní tweety se často dostávají do médií, na jejichž publicitu se strana především spoléhá.

Hobby levice

Kromě islámu a svobody slova zdůrazňuje Wilders ve svých výrocích také neschopnost nizozemské politické elity.²⁴ V jeho proslovu, v rámci Obecné rozpravy v nizozemském parlamentu v srpnu 2009, přirovnal fungování tehdejší vlády ke „*starému autu, které uvízlo v sypkém písku*.“ Dále poznamenal, že „*v čase, kdy Nizozemsko půjde k volbám se ukáže, že se krize odehrává v jednom specifickém místě*²⁵...*a to uvnitř vlády (...)* *Jak si vláda může dovolit jít po obyčejných občanech, zatímco zároveň utrácí miliony za banky a hobby levice a stovky milionů pro těch 19 000 žadatelů o azyl, kteří nás příští rok čekají. Skoro dvojnásobné číslo oproti minulému roku!*“ Ve svém proslovu dále nařkl vládu z kooperace v rámci islamizace Nizozemska či z toho, že nemají ani tu nejmenší vůli oponovat islámu. Dle jeho slov jsou také občané země iritováni zanesením veřejných prostranství islámem a výskytem šátků a burek, které Wilders považuje za „*opravdový signál útlaku žen*.“ Ve svém projevu poté představil svou plánovanou webovou stránku²⁶, na níž bude vyobrazeno, kolik Nizozemsko stojí masová imigrace. Dále navrhl, že tyto peníze jdou využít mnohem lepšími způsoby, třeba pro nizozemské seniory, kdy se vyslovil i proti zvyšování věku odchodu do důchodu. Také poznamenal, že rozumná ekonomická politika začíná s nižšími daněmi. Za důležité byl označen boj proti zločinu, který musí být trestán tvrdšími tresty. Upozornil taktéž na špatné podmínky v domovech pro seniory a nedostatek zdravotních sester. Ke konci svého proslovu pak shrnul následující: „*Nizozemsko by vypadalo mnohem lépe bez této vlády. Bohatší. Bezpečnější. Více sociální. Ale především: více nizozemské. Tato politická elita si sní své sladké růžové sny. Lidé však nejsou blázniví. Tento lid, který byl zrazován po dekády si tohle nenechá dále líbit. Ve vzduchu je cítit změna. (...) Je čas voleb!* (Wilders 2009)

Po prvním volebním období, co strana působila v dolní komoře nizozemského parlamentu se PVV podařilo na sebe velmi upozornit, především pak díky Wildersovi a jeho kontroverzním výrokům a činům zahrnujícím nevybíravé komentáře směrem k islámskému náboženství a přistěhovalcům. V následujících volbách pak PVV zaznamenává nejlepší volební výsledek ve

---

²⁴ Právě kritika elit je jednou z charakteristik populistických aktérů, jak bylo definováno v teoretické kapitole práce.

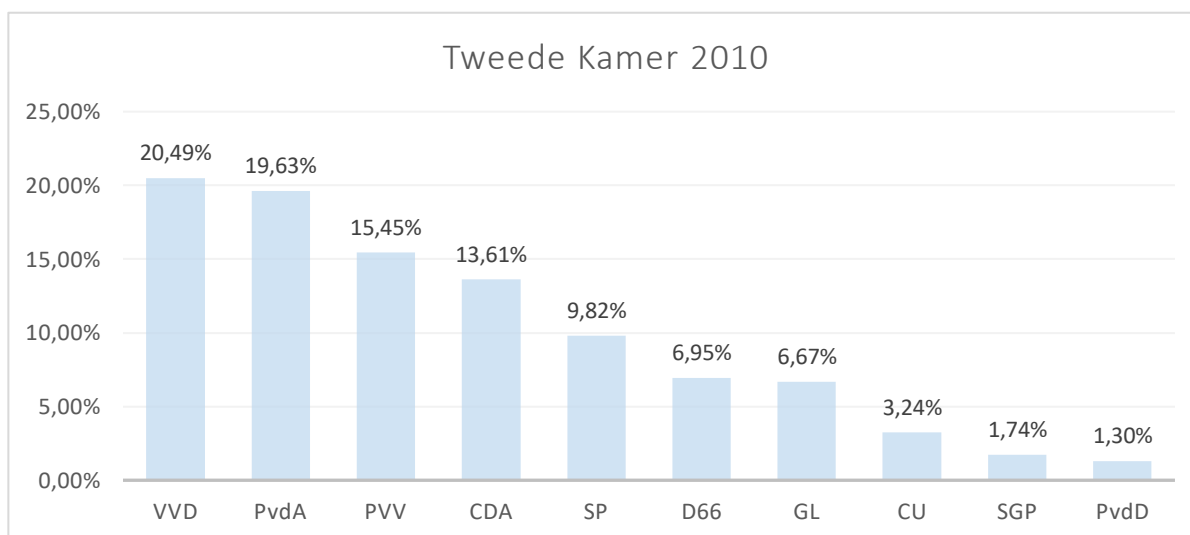
²⁵ Stejně jako kritika elit je pro populistické aktéry typické zdůrazňování krize.

²⁶ Web je dostupný na adrese watkostdemassaimmigratie.nl. Na stránce je kritizována vláda za to, že se nepokouší ani odhadnout náklady na imigraci s odkazem na konzervativní deník Elsevier, který náklady vyčíslil na více než 200 miliard eur za posledních 40 let.

své historii. Poprvé (a nejspíše také naposled) se rovněž ujímá nové role podpory vládního kabinetu.

3.2 Období 2010-2012: Agenda naděje a optimismu²⁷

V červnových volbách 2010 PVV zaznamenala svůj historicky nejlepší výsledek 15 % hlasů, kdy získala 24 křesel a stala se tak v těchto volbách třetí nejúspěšnější stranou. Vítězem voleb se stala VVD se ziskem 31 křesel, těsně za ní PvdA se 30 křesly. Za PVV pak následovala CDA s 21 křesly, která v těchto volbách utrpěla značnou ztrátu. Po volbách nastala složitá koaliční jednání. VVD, CDA spolu s PVV by dohromady ve sněmovně mohly tvořit těsnou většinu. Předseda vítězné VVD Mark Rutte vyjádřil svou preferenci pro pravicový kabinet, ve kterém by byla přítomna PVV. Podle Akkermanové (2016) však strana nebyla pro úřad připravena a Wilders si proto tajně oddechl, když se CDA stavila odmítavě ke kabinetu, jenž by jeho stranu zahrnoval. Když však všechny alternativní možnosti ztroskotaly, přišla znovu na řadu varianta pravicového kabinetu spolu s PVV. Dle Akkermanové tedy Wilders neměl na výběr než přijmout podpůrnou roli v novém kabinetu. Kromě toho se také bál, že by ho případná neúčast v této vládě mohla připravit o voliče. Právě podpůrná role nevyžadovala přílišnou interní organizaci strany, která PVV chyběla. Zároveň straně umožnila jistý odstup od očekávané politiky této vlády (během období finanční krize) a tím spíše tedy mohla zachovat svůj anti-establishmentový profil. (Akkerman 2016: 156) Následně tedy došlo k vytvoření pravicového menšinového kabinetu skládající se z VVD a CDA s podporou PVV.

Výsledky voleb do dolní komory nizozemského parlamentu v roce 2010.

Zdroj: autorka na základě dat z Kiesraad.nl

²⁷ „De agenda van hoop en optimisme.“ (název volebního programu PVV z roku 2010)

Hlavní slogan kampaně PVV v roce 2010 zněl: „*Meer veiligheid, minder immigratie*“ (více bezpečnosti, méně imigrace). Šedesátistránkový program PVV pro volební období 2010-2015 je pak znatelně propracovanější než ten předchozí. Boj proti islámu a hromadnému přistěhovalectví se přesouvá na druhou pozici oproti čtvrté v původním programu. Avšak bez ohledu na to, na kterou pozici v programu tuto oblast PVV zařadila, je tato problematika všudypřítomná napříč všemi programovými tematickými prioritami. Ty se nikterak příliš neliší od těch z roku 2006. Navíc k nim přibyl například samostatný bod podnikání a vzhledem k finanční krizi je v programu větší apel na ekonomickou oblast. Ani tam však Wilders neopomněl vyčíslit náklady na hromadné přistěhovalectví s odkazem na propočty výzkumného ústavu Nyfer.²⁸ Ve svém programu začala PVV referovat k nizozemským občanům jako k „Henkovi a Ingrid,“ kteří musí platit za „Aliho a Fatimu.“ Wilders pak toto označení využívá ve svých příspěvcích na sociálních sítích či volebních materiálech. V programu také stojí: „*Nejenže se levicové elity zmocnily mnoha klíčových pozic ve společnosti. Jejich spojenectví s islámem také znamená, že hrozí fyzické nebezpečí. Osud Pima Fortuyna a Theo van Gogha je varováním a vzpomínkou.*“ (PVV 2010: 6) Podle Wilderse je tedy hlas pro PVV volbou pro bezpečné a sociální Nizozemsko. Pro finančně a ekonomicky silné Nizozemsko. Pro dobrou péči o staré lidi. Pro práva žen a homosexuálů. PVV si přeje ekonomicky prosperující Nizozemsko, kde občané platí co nejmenší daně. Nizozemsko se spoustou referend, kde občané mohou promluvit, jelikož jsou znalejší než „levicová klika.“ PVV dále odmítá evropský superstát, přijímá pouze rámec hospodářské spolupráce. (PVV 2010) Před volbami v květnu pak Wilders vyzval voliče k finanční podpoře jeho strany. Ve výzvě stálo také nařčení, že nizozemská veřejnoprávní televize se snaží PVV očerňovat. (Wilders 2010)

---

²⁸ Ekonomické predikce a analýzy jsou běžně prováděny Úřadem pro analýzu hospodářské politiky, který je součástí Ministerstva ekonomických záležitostí a klimatu. Výzkumný ústav Nyfer, na který se odvolává Wilders vznikl jako „alternativa“ oficiálnímu úřadu. V roce 1995 ho založil Eduard Bomhoff, mj. bývalý místopředseda vlády a ministr zdravotnictví, sociálních věcí a sportu za Kandidátku Pima Fortuyna (LPF).

Volební plakát PVV z roku 2010 (Více bezpečnosti, méně imigrace) Zdroj: verkiezingsaffiches.nl

Vláda za účasti PVV

Vládní koaliční strany VVD, CDA spolu s PVV následně vládly pomocí speciální dohody známé jako *Gedoogakkord*. Z dohody vyplývalo, že se PVV zavázala hlasovat ve prospěch kabinetu v následujících čtyřech doménách: imigrace a integrace; zločin a bezpečnost; péče o seniory a finance. Jak poznamenává Akkermanová, PVV byla nucena změnit její chování v parlamentu. Po jistý čas strana hlasovala v souladu s *Gedoogakkord*, stejně jako se načas vyznačovala větší vůlí spolupracovat s ostatními stranami. Přesto se však PVV odmítala vzdát svého anti-establishmentového profilu. Wilders často zdůrazňoval témata jež nebyla součástí dohody – především pak zahraniční politiku a islám. V rámci nich si pak zajišťoval publicitu kontroverzními výroky a činy. Kritizoval nizozemskou královnu za to, že na sobě měla šátek při návštěvě mešity na Středním východě; účastnil se kontroverzní památní akce

v Ground Zero; nebo spustil webový portál,²⁹ který v podstatě sloužil k nahlašování problémů s polskými pracovníky. Podle Akkermanové však Wilders spoléhal na to, že VVD s CDA budou tyto jeho výdobytky tolerovat, když bude PVV hlasovat v souladu s koaliční dohodou. (Akkerman 2016: 151) Spolupráce těchto tří stran tedy nebyla vždy jednoduchá, taktéž z důvodu jednoho výrazného faktoru – a to finanční krize. PVV v rámci toho odmítala škrtů u penzí či zdravotní péče a odmítala se „*podřídít diktátu Bruselu*“ (Lucardie, Voerman 2013: 190). Podle Vossena byl Wilders také stále méně spokojen s obsahem vládní dohody. V dolní komoře parlamentu, stejně jako ve svých příspěvcích na Twitteru často vyjadřoval nespokojenost, ne příliš vybíravým či diplomatickým způsobem. (Vossen 2017: 74) To však nebylo jediným problémem. Sama PVV zapříčinila pád kabinetu ke konci dubna 2012, když Wilders vypověděl podporu. K jeho pádu se však již postupně schylovalo, protože z PVV odešel na konci března poslanec Hero Brinkman z důvodu nedostatku demokracie uvnitř strany. Následně pak pokračoval jako nezávislý poslanec. Právě Brinkman byl podle Vossena jednou z nejvýraznějších postav strany a i přesto, že oznámil, že by byl ochotný nadále kabinet podporovat, zdálo se být stále složitější hledat většinu. (Vossen 2017: 73) Podílení se PVV na vládě tedy neměla příliš dlouhého trvání a po pádu kabinetu byly vypsané nové volby na září roku 2012.

Kromě voleb a problémů ve vládní koalici a vlastní straně se však Wilders v tomto období musel potýkat s další nepříjemností. V roce 2011 se totiž uskutečnilo trestní stíhání, kvůli jeho kontroverznímu snímku Fitna, za podněcování k nenávisti a diskriminaci na základě rasy a náboženství. Státní zástupce a Amsterodamský okresní soud nakonec navrhli zprostit Wilderse obvinění a stíhání zastavit. Soud následně případ postoupil Evropskému soudu pro lidská práva, který došel k závěru, že v tomto případě nedošlo k podněcování nenávisti. V souvislosti se snímkem Fitna soud shledal, že hlavním poselstvím, stejně jak zdůraznil sám Wilders, bylo upozornit na nebezpečí islámu, což soud okomentoval tím, že snímek byl vytvořen v době, kdy otázka multikulturní společnosti a imigrace hrála ve veřejné debatě velkou roli. Wilders tedy jako politik tímto způsobem do debaty přispěl. V tomto kontextu bylo tudíž shledáno, že snímek nepodněcoval k nenávisti či diskriminaci. (Howard 2017: 316) Na osvobození od svých obvinění Wilders zareagoval den poté vyjádřením, kdy podle něj díky

---

²⁹ V prosinci 2011 spustila PVV online registrační centrum sloužící k nahlašování problémů s pracovníky ze střední a východní Evropy. Stránka se pak následně stala známou jako „*centrum pro stěžování si na polské pracovníky*.“ Nizozemští občané si mohli stěžovat na nežádoucí chování nebo konkurenci pro pracovní místa. Nizozemské diplomatické služby pak měly plné ruce práce s přesvědčováním svých nahněvaných kolegů z východní Evropy s tím, že toto není politika kabinetu. (Vossen 2017: 73)

verdiktu soudu mohou nizozemští voliči vidět, že politická debata v zemi nebyla potlačena a občané se tak stále mohou vůči islámu vyjadřovat kriticky, aniž by byl odpor proti islamizaci zločinem. „*Občané by nikdy neměli dovolit, aby byli umlčeni. Promluvil jsem, promlouvám a mluvit budu i nadále.*“ (Wilders 2011)

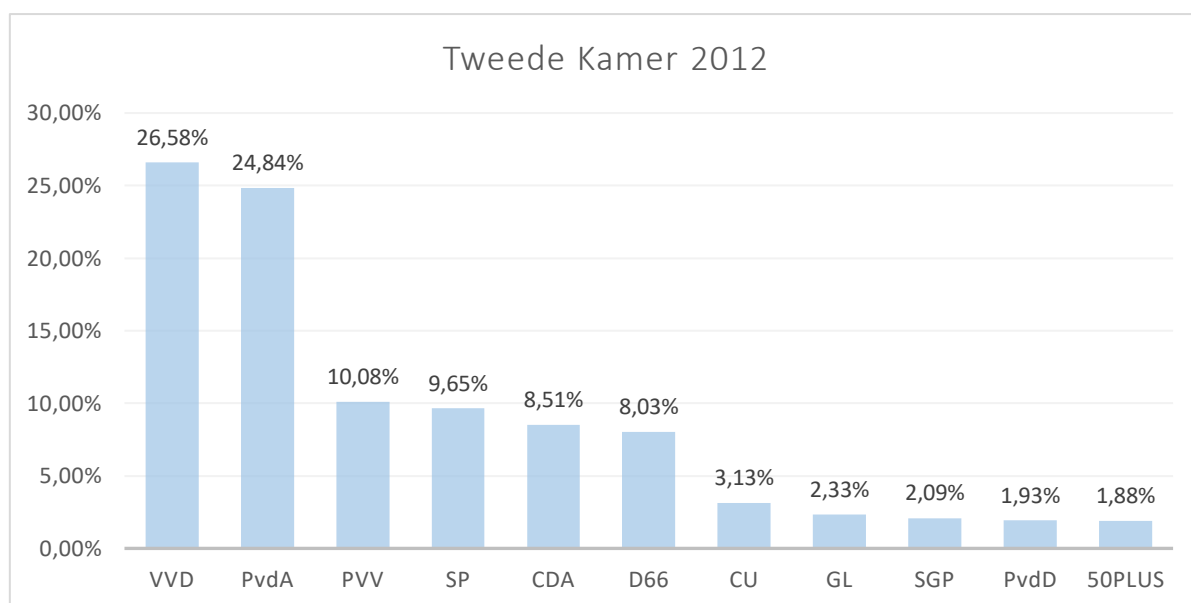
Jednou z dalších Wildersových výrazných „promluv“ pak byla publikace jeho knihy s názvem *Marked for Death: Islam's War against the West and Me* v květnu roku 2012. V knize popisuje svou dosavadní cestu za bojem proti islámu, potlačování svobody projevu či v ní zpřehledňuje historii rozmachu islámu v Evropě, spolu s úvahami, jak proces islamizace zastavit. „*Geert Wilders – předseda nizozemského parlamentu a mistr svobody slova*“ stojí na obálce knihy, kterou lze pořídit i skrze odkaz na jeho web blogu. Kromě toho se Wilders také stále výrazněji vymezuje proti Evropské unii a euru, když v březnu v roce 2012 prohlásil, že by se Nizozemsko mělo vrátit ke své původní měně – gulden. Tím se tedy PVV stalo „*prvním politickým hnutím v eurozóně s širokou lidovou podporou, které navrhlo odchod z eurozóny.*“ (The Telegraph 2012)

Podíváme-li se na vývoj PVV, oproti předchozímu volebnímu období, umírnila strana načas své postoje a návrhy, když v rámci své role podpory vládní koalice přislíbila hlasovat v souladu s dohodou *Gedoogakkord*. To se však dařilo jen chvíli, než strana začala využívat slabých míst dohody a začala se zdůrazňováním témat jež v ní nebyla zmíněna, především pak islámu a zahraniční politiky. Jak píše Akkermanová (2016: 163), poté, co předčasně padl vládní kabinet a podpůrná role PVV skončila se strana vrátila ke svému původnímu profilu. Následně se však ještě více zradikalizovala v rámci svých anti-imigračních postojů, jejího nativistického a anti-establishmentového profilu skrze iniciaci dalších mimoparlamentních akcí.

Svým výkonem ve vládním kabinetu si PVV také zavřela dveře další možné vládní účasti. Už předtím by se s ní jisté strany zdráhaly spolupracovat, po této zkušenosti se však vyhlídky na jakoukoli možnou budoucí spolupráci značně zúžily. Zapříčinění pádu vládního kabinetu se také projevilo na výsledku PVV v předčasných volbách, ve kterých strana ztratila devět křesel.

3.3 Období 2012-2017: Jejich Brusel, naše Nizozemsko!³⁰

Oproti minulému volebnímu období si Wildersova strana v předčasných volbách výrazně pohoršila, což bylo převážně způsobeno jejím vycouváním z vládní koalice. To mělo později za následek pád vlády, a právě předčasné volby. V těch strana získala 10 % hlasů a 15 křesel. Po volbách se utvořil vládní kabinet složený z vítěze voleb VVD a druhé PvdA. V tomto období dochází k výraznější radikalizaci strany, a převážně pak jejího lídra, především co se týče islámu a přistěhovalců. Wilders svými výroky a nevybíravými až nenávisnými komentáři cílí především na skupiny obyvatel původem z Maroka a Turecka. Strana také začíná mnohem více než v předchozích obdobích kritizovat EU. Na této kritice je pak z velké části postaven volební program, kampaň a do velké míry rezonuje ve Wildersově komunikaci. Značně se na komunikaci strany projeví taktéž výrazné celosvětové události jako migrační krize, či teroristické útoky v lednu 2015 v Paříži. Tyto události Wilders často skloňoval ve svých projevech a prohlášeních, kterým pak v důsledku událostí migrační krize a teroristickým útokům dával stále větší důraz.³¹

Výsledky voleb do dolní komory nizozemského parlamentu v roce 2012.

Zdroj: autorka na základě dat z Kiesraad.nl

³⁰ „Hún Brussel, óns Nederland!“ (název volebního programu PVV z roku 2012)

³¹ Způsob, jakým Wilders ve své komunikaci akcentuje krizi, odpovídá modelu Benjaminu Moffitta (2014: 198) zmiňovaného v teoretické části práce.

Zřetelně euroskeptický podtón lze zaznamenat už jen ze samotného názvu programu PVV pro volby z roku 2012 (Jejich Brusel, naše Nizozemsko). Podle PVV čelí Nizozemsko řadě výzev, především pak ztrátě suverenity, neustálého růstu islámu, špatné ekonomické situaci či nedostatečné péči o seniory. „*Ostatní strany si vybraly islám či nacionalismus EU; my si vybíráme Nizozemsko*“ či „*Bojujeme proti nacionalismu EU.*“ „*Pryč z EU! Pryč s eurem!*“ (PVV 2012a)

Geert Wilders při představování volebního programu pro období 2012-2017. Zdroj: AD.nl 2012

V programu PVV přikládá mapy, na nichž je zobrazen rostoucí podíl přistěhovalců. Pro PVV to pak „*v praxi znamená: stále více islámu, stále více šátků, rostoucí zločin, zbídačení, závislost na dávkách.*“ (PVV 2012a: 11) PVV také kritizuje opatření EU, poukazující na nebezpečí členství Turecka, či kritizuje emisních opatření nebo omezení svobody na internetu (ACTA). Euro pak PVV nazývá „projektem šílenství,“ jehož nevýhody demonstruje na případu Řecka. Programem rovněž rezonuje nařčení států východní Evropy z využívání výhod EU, na které podle PVV platí především západní státy či snad samo Nizozemsko. Opět využívá svého symbolického označení obyčejných nizozemců Henka a Ingrid. „*Díky Henkovi a Ingrid jsou*

v Bulharsku velmi šťastní, že se jejich cikáni stěhují do našich ulic.“ „Nizozemská svoboda, či bruselské otroctví?“ (PVV 2012a: 13)

Video sloužící jako jeden z materiálů ke kampani k volbám v roce 2012 pak jasně zdůraznilo hlavní zaměření kampaně PVV: „Nenechte se oklamat. Tyto volby jsou především o jedné věci. Evropské unii“ (0:01-0:12)

V předvolebním spotu strana kritizuje nutnost platit peníze „zkrachovalým zemím a bankám,“ především pak konkretizuje Řecko, Španělsko či Portugalsko. Zaznívá také kritika ohledně imigrace: „Nizozemsko má stěží nějaké slovo ohledně své vlastní imigrace. Brusel je šéfem našich hranic a premiér Mark Rutte ho v tom podporuje. V Nizozemsku už je příliš mnoho islámu. Čeho je moc, toho je příliš. Islamizace roste každým dnem. Díky Evropské unii, která nás nutí, abychom nechali naše hranice otevřené. Masová imigrace nás stojí nejméně 7 miliard euro ročně.“ (0:42-1:05)

PVV viní EU také ze snížené kupní síly, zvyšování spotřební daně či zvyšování daní, a to z důvodu, že se musí platit na země jižní Evropy. „Občané musejí platit. Brusel chce být také šéfem našich penzí, našich hypoték, našich sociálních benefitů. V Bruselu jsou velmi spokojeni s Markem Ruttem. Nevolení eurokraté se na něj vždy mohou spolehnout.“ (1:51-2:01)

Mimo jiné je ve videu značně kritizováno euro: „Euro neznamena peníze; euro nás stojí peníze. Evropská unie je pro Nizozemsko katastrofou. Už nemáme naši vlastní měnu, ne tak naši vlastní imigrační politiku či nezávislost, ale stále musíme platit miliardy zbankrotovaným zemím a bankám. 12. září budeme volit ohledně Bruselu. Pouze PVV říká: Opusťme EU a euro.“ (2:22-2:47) (PVV 2012b)

V rámci svého brojení proti EU a Bruselu Wilders zakládá již několikátou webovou stránku,³² kde její návštěvníci mohou vyjádřit svůj nesouhlas s vysokými platy a výhodami, jichž využívají „bruselští eurokraté.“ Wildersova obliba v zakládání webových stránek pak pokračovala v roce 2013, kdy založil web mosknee.nl³³ (ne mešitám) sloužící pro občany, kteří si nepřejí, aby v okolí jejich domu stála mešita. Ta je podle Wilderse symbolem „nenávislné ideologie, násilí a útlaku.“ Těm, kteří s iniciativou proti mešitám nesouhlasí Wilders vzkázal, aby si založili svou vlastní webovou stránku „MoskJa“ (mešitám ano). (AD 2013) V září 2014 pak Wilders zveřejnil video, na němž hovoří o pozitivních dopadech na nizozemskou ekonomiku po případném odchodu Nizozemska z EU – NEXITU. Odkazuje přitom na britskou

³² Web lze najít na adrese stopdeeuropesezakkenvullers.nl

³³ Web je v současnosti již nedostupný.

výzkumnou agenturu Capital Economics,³⁴ u níž si zprávu PVV objednala.³⁵ Podle zprávy má mimo jiné být nizozemská ekonomika v roce 2024 o 10 % větší než v případě, pokud by země zůstala v EU. Podle Wilderse pak odchod z EU povede k nárůstu pracovních míst a většímu příjmu pro nizozemské občany. Země bude bez EU bohatší. (Wilders 2014a)

Wildersova strategie proti EU a jeho stále více radikální prohlášení ohledně islamizace zřejmě dobře zafungovaly. Několik měsíců během roku 2013 a 2014 PVV vedla v průzkumech. V prosinci 2013 nizozemská veřejnoprávní televize na jednom ze svých kanálů ohlásila, že byl Wilders nizozemskou veřejností v anketě³⁶ vybrán jako Politik roku 2013. Wilders tuto cenu obdržel již v roce 2010 a následně i v roce 2015. To se předtím jinému nizozemskému politikovi nepovedlo, zároveň to byl dle Wildersových slov další impuls k tomu, aby „*bojoval ještě více za zájmy Nizozemska a nizozemských občanů v roce 2016*“ (AD 2015). Wilders k tomu také zveřejnil tweet s následujícím textem: „*Politikem roku 2015. Opět. Nizozemsko si přeje silné vůdcovství.*“ (Wilders 2015a)

Méně Maroka a stop Turecku

Během povolebního setkání se svými sympatizanty v březnu v roce 2014 v čase provinčních voleb se občanů Wilders zeptal: „*Přejete si více nebo méně Maročanů ve vašem městě a v Nizozemsku?*“ Na což dav odpověděl: „*Méně, méně.*“ Wilders následně zareagoval slovy: „*My to zařídíme.*“³⁷ V reakci na tento projev bylo Státnímu zástupci zasláno mnoho stížností a bylo zahájeno druhé Wildersovo soudní stíhání. (Howard 2017: 316-318) Lídr PVV na jeho stíhání reagoval následovně: „*Řekl jsem to, co si miliony lidí myslí (...) Je parodií, že se kvůli tomuto musím před soudem obhajovat. Státní zástupce by udělal lépe, kdyby svůj čas zasvětil stíhání džihádistů než mě. PVV je dle průzkumů největší stranou. Podle všeho se toto elitám nezamlouvá.*“ (Wilders 2014b) Právě výrok ohledně Maročanů podle Akkermanové (2016) PVV ještě více politicky izolovalo. Na voličskou podporu strany však toto kontroverzní tvrzení negativně nedopadlo. (Akkerman 2016: 158) Kromě urážlivých výroků směrem k marockým obyvatelům se Wilders také znatelně vymezoval proti Turecku. V prosinci 2015

---

³⁴ Capital Economics je britská nezávislá makroekonomická poradenská firma. Jejím předsedou je podporovatel Brexitu Robert Bootle.

³⁵ Wilders se často snaží dodat svým tvrzením na důvěryhodnosti či legitimitě poukazováním na různé průzkumy, které si strana objednává. Ovšem důvěryhodnost těchto průzkumů je často diskutabilní.

³⁶ Anketa se koná od roku 2004, vzorek čítá kolem 35 000 občanů, kteří politika roku nominují

³⁷ V dubnu 2014 si pak PVV objednala průzkum u známého nizozemského průzkumníka veřejného mínění Maurice de Hondy týkající se otázky, zda občané souhlasí s názorem Geerta Wilderse ohledně méně Maročanů v Nizozemsku. Ze vzorku 2500 lidí se pak 43 % lidí vyjádřilo tak, že by byli raději kdyby v Nizozemsku bylo méně Maročanů. Průzkum také nepřekvapivě odhalil, že největší část voličů, kteří s tvrzením souhlasí, jsou právě voliči PVV. (NL Times 2014)

bylo na Youtube kanále PVV zveřejněno video „Geert Wilders vzkazuje Turkům: Turecko není v Evropě vítané“ (*Geert Wilders tells Turks: Turkey not welcome in Europe*). Ve videu vzkazuje zemi, která nepatří do Evropy a může „zapomenout na to,“ že by někdy mohli být členy EU. Podle Wilderse si Turecko zvolilo nebezpečného islamistu Erdogana, který vznáší vlajku islámu. „*My si nepřejeme více, ale méně islámu. Takže Turecko – drž se od nás dál. Nejsi zde vítané.*“ (Wilders 2015b)

„Zavřeme naše hranice“

Na začátku ledna roku 2015 došlo v Paříži k teroristickému útoku na redakci satirického časopisu Charlie Hebdo, jehož motivem byly karikatury proroka Mohammeda. Wilders na to zareagoval prohlášením, ve kterém uvedl: „*Musíme uzavřít naše hranice, obnovit hraniční kontroly, zbavit se politické korektnosti, zavést správní zadržování a zastavit imigraci z islámských zemí. Musíme bránit sami sebe. Čeho je moc, toho je příliš.*“³⁸ (Wilders 2015c)

V květnu 2015 pak byl Geert Wilders hostem na konferenci a výstavě karikatur proroka Mohammeda v americkém Texasu. Krátce po jeho proslovu na této akci zaútočili na místo konání teroristé. Několik týdnů poté zveřejnil Wilders video, kde o karikaturách hovoří. Podle něj se tento útok uskutečnil, jelikož islám a teroristé si nepřejí, aby byly tyto karikatury zveřejňovány. Právě proto, že si to nepřejí mají být však dle Wilderse zveřejňovány. Požádal proto parlamentní radu nizozemského parlamentu, zda může v budově tyto kresby vystavit, ti však odmítli. Dle Wilderse je však nutné je zveřejňovat, a proto je následně ve videu asi minutu a půl promítá. „*V čem nám brání islám a násilí teroristů, my to přesto uděláme. Říkáme tomu: svoboda projevu*“ (2:33-2:44). (Wilders 2015d)

Wilders ve své komunikaci kladl důraz na migrační krizi. Touto událostí pak přikládal větší důraz svým tvrzením a své argumenty spojené s krizí následně využíval při útoku na politické elity. Obhajoval jimi také svá stanoviska ohledně přistěhovalců a islámu. Nevybírávě se k migrační krizi vyjadřoval skrze sociální sítě, kde často nařkl žadatele o azyl z toho, že přicházejí do Nizozemska kvůli sociálním benefitům, či opětovně volal po uzavírání hranic. 30. března 2015 Wilders na svém Twitterovém účtu zveřejnil následující tweet: „*5000 žadatelů o azyl/ekonomických migrantů v posledních 24 hodinách. Pošlete je všechny zpět, jinak je další milion budou následovat. Zavřeme naše hranice.*“ (Wilders 2015e)

---

³⁸ Wilders často používá slovní spojení, jak v nizozemštině – „*genoeg is genoeg*“, tak v angličtině – „*enough is enough*.“ Toto spojení zaznělo jak ve volebním programu PVV, tak ve Wildersových projevech či komunikaci na twitteru. Výraz používá především ve spojitosti s islámem či imigrací. V práci je toto spojení překládáno jako: čeho je moc, toho je příliš.

V návaznosti na migrační krizi Wilders ve svém názorovém sloupku v The New York Times, uvedl, že „masová imigrace mění země k nepoznání a obyčejní občané jsou si toho vědomi“ (...) „bohužel, politické elity mají tendenci nedůvěřovat názorům obyčejného lidu.“ Právě z důvodu, že elity ztratily kontakt s voliči podle samotného Wilderse způsobuje to, proč můžeme zaznamenat rostoucí podporu pro strany podobné té jeho. Dále ve svém textu vyzdvihl naléhavost potřeby přímé demokracie: „Na současnou imigrační krizi bychom měli zareagovat tak, že se spolehneme na moudrost lidu a využijeme závazných referend ohledně zásadních národních politik.“ (Wilders 2015f)

Nejspíše právě pod vlivem migrační krize se stupňovaly Wildersovy, často až urážlivé výroky ohledně islámu a přistěhovalectví, jako: „ramadán je nejzlobnější období roku.“ (Wilders 2016a) Stejně tak se proti islámu vymezoval na svém twitterovém účtu s výroky: „Islám a svoboda jsou naprosto nekompatibilní. A my si je ještě dovážíme do našich západních společností, a tím tak ohrožujeme naše vlastní svobody“ (Wilders 2016b) či „Islám je trojským koněm v Evropě. Pokud nezastavíme islamizaci nyní, Eurabie³⁹ bude jen otázkou času.“ (Wilders 2016c)

Zdroj: Twitter Geerta Wilderse

³⁹ Eurabie je konspirační teorie o islamizaci Evropy, jejíž stoupenci jsou mimo jiné přesvědčeni o tom, že se elity spikly proti vlastnímu národu a pomáhají muslimské imigraci. Jednou z hlavních protagonistek této teorie je Gisèle Littman, která teorii Eurabie v podstatě oživila v 70. letech. V sérii knih, které byly postupně publikovány od 90. let autorka pod pseudonymem Bat Ye'or rozvinula konspirační teorii, podle které EU vedená francouzskými elitami zrealizovala tajný plán, jak prodat Evropu muslimům výměnou za ropu. (Brown 2019) Jak poznamenává Vossen, právě Wilders s teorií Eurabie sympatizuje. (Vossen 2017: 34)

„Peníze našim lidem“

Wilders poté využil tématu migrační krize a islámu k další kritice EU. Během svého projevu v nizozemském parlamentu týkající se migrační krize také začal předkládat čísla, která podle něj ukazují kolik občanů Nizozemska stojí žadatelé o azyl. „*Brusel nám chce vnutit tisíce dalších žadatelů o azyl (0:10-0:15) (...) To znamená více žadatelů o azyl a více islámu v Nizozemsku a také více teroristů (0:23-0:31)* Později pak v projevu uvedl: „*každý žadatel o azyl stojí každého plátce daní 36 tisíc euro ročně. Loni žadatelé o azyl stáli plátce daní 876 milionů eur*“ (1:04-1:18)

Podle Wilderse pak nizozemský premiér utrácí za žadatele o azyl, a ničí nebo opomíjí tak péči o seniory: „*Premiér Mark Rutte sám sebe nazývá premiérem všech Nizozemců. Je však spíše králem žadatelů o azyl, dobrodincem Afriky a Řecka a ničitelem zdravotní péče v Nizozemsku. Nizozemsku vládne elita, jejíž priority jsou nahodilé. Kabinet ztratil veškeré pojetí o realitě.*“ (2:01-2:24)

Dále je dle lídra PVV třeba zastavit přijímání žadatelů o azyl, jelikož jich v Nizozemsku je „*více než dost.*“ Navrhl tedy využití peněz pro nizozemské občany: „*Žádám premiéra: zastavme to, využijme tyto peníze tady, v Nizozemsku, pro naše lidi (...) ti si zaslouží být naší prioritou, ne lidé v Africe.*“ (3:59) (Wilders 2015g)

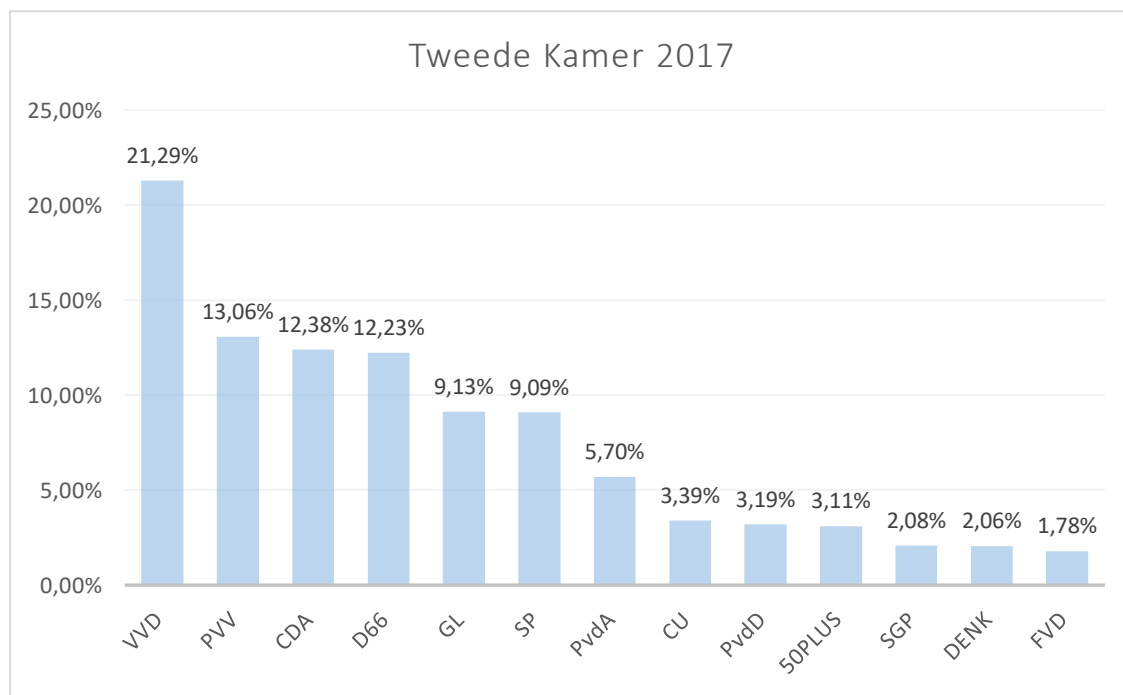
V lednu 2016 Wilders adresoval otevřený dopis Marku Ruttemu, v němž vyjadřuje znepokojení nad událostmi poslední doby – především pak útoky v Paříži či Kolíně. Premiéra upozorňuje, že se občané Nizozemska obávají o své bezpečí. Na to však v dopise svaluje vinu na samotného Rutteho: „*Ale vy jste zodpovědný za tuto situaci. Protože, i přese všechny varování jste otevřel hranice naší země pro desetitisíce lidí – většinou mladých mužů – z islámské kultury. Doufám, že konečně otevřete oči, uzavřete naše hranice a začnete de-islamizovat Nizozemsko. Tak, ať naše země může být jednou znovu bezpečná, na což mají nizozemští občané právo*“ (Wilders 2016d).

Ke konci volebního období pak Wilders v listopadu 2016 během projevu v nizozemském parlamentu představil svůj plán pro Nizozemsko, který pojmenoval *Osvobození*. V rámci svého plánu zdůraznil potřebu de-islamizace Nizozemska, kterou dále hodlá učinit hlavním jádrem jeho politiky. Ve svém projevu odkazoval na Pima Fortuyna jako na „*hrdinu z Rotterdamu,*“ či Theo van Gogha, který „*položil svůj život za boj pro svobodu, jenž leží v srdci nizozemské identity.*“ Zdůraznil také důležitost „*osvobodit se od eurofilů z Bruselu,*“ peníze nizozemským občanům a ne Africe, Řecku, Turecku či Bruselu. Opět hovořil o nutnosti zlepšení péče pro

seniory a snížení odchodu do důchodu na 65 let spolu se zastavením snižování penzí. V projevu také představil svůj záměr zavedení přímé demokracie a závazných referend. (Wilders 2016e) Od konce listopadu 2016 do února 2017 pak PVV v průzkumech opět skórovala jako nejúspěšnější strana.⁴⁰ (Peilingwijzer) V březnu 2017 se pak v Nizozemsku konaly další volby. V těch PVV nedopadla tak dobře, jak průzkumy předpovídaly, ale oproti posledním volbám se její výsledek značně zlepšil.

3.4 Období 2017: Nizozemsko znovu naše!⁴¹

Ve volbách v roce 2017 si PVV značně polepšila oproti propadu z předchozího volebního období. Celkem získala 13 % hlasů a 20 křesel. I přesto, že byla druhou nejúspěšnější stranou, její koaliční potenciál je v podstatě nulový. Vlády se ujal kabinet složený z vítězné VVD, spolu s CDA, D66 A CU. Do parlamentu se také dostala nově vzniklá strana FVD (*Forum voor Democratie*), označována jako konzervativní a pravicově-populistická, která je, podobně jako PVV, silně euroskeptická a anti-imigrační.

Výsledky voleb do dolní komory nizozemského parlamentu v roce 2017.

Zdroj: autorka na základě dat z Kiesraad.nl

⁴⁰ Data dostupná na Peilingwijzer.nl. Peilingwijzer kombinuje nizozemské národní průzkumy veřejného mínění do jednoho odhadu podpory pro politické strany.

⁴¹ „Nederland weer van ons!“ (Volební program PVV z roku 2017)

Velmi pozoruhodným je pak volební program PVV z roku 2017. Svým rozsahem totiž zabírá pouhou jednu stranu velikosti A4.⁴² V něm strana slibuje utratit peníze za obyčejné nizozemské občany, namísto „dotování celého světa a lidí, které zde nechceme.“ Program obsahuje celkem 11 bodů, z nichž nejrozsáhlejších a nejdůležitější prioritou je de-islamizace Nizozemska, která se postupem let přesunula do samotného jádra politiky PVV. V programu se objevují návrhy na zavírání hranic; zákaz islámských šátků ve veřejných funkcích; zavření mešit, muslimských škol a zákaz koránu. V programu je pak také explicitně vznešen návrh na odchod z EU, zavedení přímé demokracie skrze závazná referenda, či žádné veřejné peníze pro rozvojovou pomoc, větrné mlýny, umění, inovaci nebo vysílání.⁴³ Naopak chce Wilders peníze navíc pro obranu a policii. V rámci tohoto programu pak velmi zjednodušeně vypočítává, kolik a ze kterých oblastí by se v rozpočtu mělo škrtnout a do kterých by se, podle návrhů PVV, mělo přidat.

Zdroj: Twitter Geerta Wilderse

Ve své kampani pak PVV kladla především důraz na národní identitu Nizozemců a stop islámu, jak lze vidět i níže z vizuálu volebních materiálů. Na těch se objevovaly následující slogany: „Nizozemsko znovu naše,“ či „Jsme Nizozemci a tahle země je naše.“

---

⁴² Viz. příloha

⁴³ Volební program z roku 2017 samotný zajistil PVV a Wildersovi velkou publicitu, ať už svým rozsahem, a především pak kontroverzními návrhy, které obsahuje, o nichž hojně informovala jak nizozemská, tak zahraniční média.

Zdroj: Twitter poslance PVV Alexandra Kopse

Od roku 2017 začíná PVV značně více využívat komunikace skrze nová média – především vydává více video spotů, které strana publikuje na Youtube kanále s názvem *PVVpers*.⁴⁴ 21. dubna například PVV vydala video s názvem „Obhajujeme naši svobodu,“ kde kritizuje média a politickou elitu za to, že neustále opomíjí nebezpečí, které s sebou nese islám s tím, že je načase si uvědomit pravdu, a tedy: „*islám není mírumilovné náboženství, ale zlá ideologie, která se usadila jako život-ohrožující monstrum v naší společnosti*“⁴⁵ (PVVpers 2017). Wilders také výrazně zvýšil svou aktivitu na sociálních sítích. Od července roku 2016 využívá ke komunikaci také svůj oficiální profil na facebooku. Příspěvky sdílené na této platformě jsou v podstatě identické s těmi, které Wilders sdílí na svém účtu na Twitteru. Ve srovnání s předchozím analyzovaným obdobím právě mnohem více využívá Twitter, mimo to si také na konci roku 2016 zakládá instagramový účet. Na jeho instagramu lze pak vedle příspěvků obsahující části Wildersových proslovů nalézt příspěvky upozorňující na nebezpečí islámu spolu s karikaturami tohoto náboženství, ale také Wildersova selfie, či fotografie jeho koček. Právě svým dvěma

⁴⁴ Youtube kanál *PVVpers* byl založen již v roce 2010, avšak frekvence, s jakou na ni byla nahrávána videa se stupňovala postupně. Od roku 2017 jsou na platformu pravidelně nahrávána videa zahrnující předvolební spoty, Wildersovy projevy v parlamentu, či videa upozorňující na nebezpečí islámu a přistěhovalectví.

⁴⁵ Wilders se také snaží dodávat svým výroklům na důvěryhodnosti a podkládat je různými výzkumy či šetřeními. Ve videu se například dále odkazuje na výzkum Amsterodamské univerzity, ze kterého údajně vyplývá, že asi 11 % muslimů považuje za přijatelné užití násilí ve jménu islámu (PVVpers 2017)

kočkám se jmény Snoetje a Pluisje zakládá v roce 2017 jejich vlastní Twitterový účet *Wilderspoezen* (Wildersovy kočky), na kterém taktéž komunikuje se svými příznivci. Tento účet je také jediným, který Wildersův oficiální účet sleduje.

Snoetje en Pluisje @Wilderspoezen · 21. 2.

Fijn weekend allemaal!!

#SnoetjeenPluisje

12

16

196

Zdroj: Twitter Snoetje en Pluisje

Nizozemský Donald Trump

Wilders je od roku 2016 médií často označován jako „nizozemský Donald Trump.“ On sám v řadě rozhovorů uvedl, že sice nesouhlasí s Trumpem ve všech aspektech, ale síla Trumpa, stejně jako Putina podle něj tkví v tom, že staví do popředí zájmy jejich vlastních zemí. „*Přál bych si, abychom v Evropě a mé zemi – Nizozemsku měli lídra, který by – stejně jako Trump či Putin řekl „Evropa na prvním místě“ či „Nizozemsko na prvním místě. Ale my tohle nemáme“* (RT 2017). Slogan „America first“ či „Make America Great Again“ z prezidentské kampaně Donalda Trumpa jsou známy po celém světě. Ve Wildersově kampani ve volbách v roce 2017 či v jeho komunikaci mohou být zřetelné jisté prvky, které výše zmíněné slogany připomínají. Už jen samotný název volebního programu pro rok 2017: Nizozemsko znovu naše! (Netherlands ours again) či druhý bod programu: Nizozemsko znovu nezávislé (Netherlands independent again). S Trumpem má kromě výrazného vzhledu a odstínu účesu také společné hojné užívání sociálních sítí ke své komunikaci a kampaním, především pak Twitteru. Společné jim je také vymezování se proti přistěhovalcům. Kromě jistého obdivu k Trumpovi můžeme u

Wilderse v tomto období zaznamenat zvýšenou náklonost k Rusku, která je zřejmá i z jeho twitterového příspěvku z roku 2018 během návštěvy země, kde píše následující: „*Rusko. Moskva. Duma. Stop Rusofobii. Je čas pro reálpolitiku. Přátelství namísto nepřátelství!*“ (Wilders 2018a)

Postupující radikalizace PVV

17. května 2018 oznámil Wilders na Twitteru svůj záměr uspořádat soutěž v karikaturách proroka Mohammeda: „*Svoboda projevu je vystavena útoku, především kvůli kritice islámu. To bychom však nikdy neměli akceptovat. Proto později v tomto roce zorganizuji soutěž v karikaturách Mohameda v nizozemském parlamentu se světově známým karikaturistou a bývalým muslimem Boschem Fawstinem!*“ (Wilders 2018b)

Zdroj: Twitter Geerta Wilderse

Wildersův záměr však vzbudil řadu reakcí. V Pákistánu se v důsledku plánované soutěže konaly masové protesty, během kterých docházelo k pálení nizozemské vlajky či

fotografií Geerta Wilderse. Ten následně obdržel množství výhrůžek smrti, kvůli kterým byl také v Haagu zadržen muž pákistánského původu. V důsledku těchto událostí byl Wilders nucen soutěž zrušit. (The Guardian 2018)

Zdá se však, že i přesto, že Wilders musí žít už více než dekádu pod čtyřiadvacetihodinovou policejní ochranou, přes výhrůžky smrtí, či navzdory soudním procesům, kterým čelí, ho nic nezastaví. Nadále totiž pokračuje ve svém tažení proti islámu a jeho výroky se stávají čím dál radikálnější a kontroverznější. Stejně tak budí otázky jeho návrhy, které se zdají být čím dál více v rozporu s demokratickými principy. Pokračuje ve tvorbě videí pojednávajících o islamizaci Evropy a nutnosti opustit EU. Dále pak zveřejňuje příspěvky a videa v nichž kritizuje politické elity či, je upozorňuje na to, že pokud se mu něco stane, budou za to nést zodpovědnost. V květnu 2019 v důsledku nenávislného příspěvku došlo k zablokování jeho twitterového účtu.⁴⁶ Stále frekventovanější je také publikace řady průzkumů týkajících se islámu objednaných PVV, kterými se snaží podpořit svá tvrzení.

Ve Wildersovu způsobu komunikace se objevují obdobné opakující se tendence. Jeho strategie by se nejspíše dala shrnout tak, že Wilders vysloví kontroverzní výrok, čímž mimo jiné zvládne naráz urazit několik národností nebo velkou část světové populace. Následně se výrok, povětšinou z jeho twitteru rozšíří dále. Poté o něm informují média a zvedne se vlna reakcí. Již dvakrát následovalo soudní stíhání. K tomu se však Wilders následně ohradí s tím, že on jediný říká a nebojí se vyslovit to, co si všichni myslí. Poté nařkne politické elity z vedení útoku proti němu. On přece bojuje za svobodu slova a chce ochránit svou zemi a zájmy občanů před islamizací. Spoléhá se tedy především na receptivitu a publicitu médií, která do velké míry pomáhají s jeho propagací. Zdá se, že tato strategie na jeho voliče dlouhodobě fungovala. Během roku 2019 však na nizozemskou scénu výrazně prostupuje možný konkurent PVV, a to FVD – nová populistická strana založena v roce 2016 charismatickým Thierry Baudetem.

Faktor FVD

20. března 2019 se v Nizozemsku konaly provinční volby. Ty se povětšinou vyznačují nízkou účastí a není jim věnována přílišná pozornost. Tentokrát tomu ale bylo jinak. Volby měly nejvyšší účast za posledních 30 let a k tomu překvapivého vítěze – a to právě FVD. Strana byla ve volbách dokonce úspěšnější než vládní VVD. V návaznosti na to FVD získala také 12 křesel ze 75 v senátu (*Eerste Kamer*), jelikož v Nizozemsku je horní komora volena nepřímou,

---

⁴⁶ Ve svém tweetu označil stranu D66 za „hlupáky (...), kteří dovážejí stále více islámu a poté roní krokodýlí slzy nad následky, které to má, jako vraždy ze cti.“ (Reuters 2019)

právě zvolenými zástupci do provinčních rad. Tyto volby se také konají vždy těsně za sebou.⁴⁷ Nizozemský novinář Joost De Vries pak porovnal styl komunikace a vedení kampaně Wilderse a lídra FVD. Wilders podle něj nebyl příliš přístupný – sice hodně přispíval na twitter, ale nedělal téměř žádné rozhovory, navíc se neúčastnil mnoha debat. Zatímco podle de Vriese je Baudeta „všude plno.“ Také poznamenal, že mnoho, řekněme umírněnějších voličů zastávajících podobné názory ohledně EU či imigrace, pro které je však Wildersův styl příliš hrubý či necivilizovaný, nyní mohou mít možnost volit někoho, kdo tyto postoje zastává, ale nevyznačuje se tak hrubým stylem jako právě Wilders. Patrná část voličů (31 %), kteří dali v provinčních volbách svůj hlas FVD volilo v parlamentních volbách v roce 2017 PVV. (FPIF 2019) Pokud by výsledek v provinčních volbách a do EP měl predikovat případný propad volební podpory PVV v nadcházejících parlamentních volbách v roce 2021 je na místě otázka, jak to bude s Wildersem a PVV vypadat do budoucna. I přesto, že PVV skončila v posledních parlamentních volbách jako druhá neúspěšnější strana, její koaliční potenciál je stále, z velké části právě kvůli kontroverzním výrokům a činům Wilderse, v podstatě nulový. To může některé voliče do budoucna odradit a mohou se rozhodnout dát svůj hlas právě FVD se kterou mohou být ostatní strany spíše ochotnější spolupracovat. Je tedy možné, že Wilders s jeho stranou bude muset v budoucnu přehodnotit své komunikační strategie a umírnit se. Vše však záleží na dalším vývoji a bude zajímavé sledovat, jak volby v roce 2021 budou probíhat a jak se situace ohledně PVV bude nadále vyvíjet.

---

⁴⁷ Stejně jako u provinčních voleb PVV výrazně propadla i u květnových voleb do Evropského parlamentu, kde získala pouze 3,5 % a tedy žádný mandát. Od minulých voleb měla PVV v EP čtyři mandáty. Oproti tomu FVD získala necelých 11 %.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala analýzou populistické politické komunikace v rámci využití přístupu založeného primárně na roli (populistického) aktéra (*actor-centered approach*). V rámci něj došlo v první kapitole práce k definici charakteristických znaků, které se váží k populistickým aktérům a následně k identifikaci populistického aktéra – Geerta Wilderse. Ve druhé kapitole bylo v rámci užitého přístupu postoupeno ke zhodnocení faktorů vysvětlující přítomnost a vliv populistického aktéra v kontextu nizozemského prostředí. V poslední fázi byla ve třetí kapitole analyzována politická komunikace Geerta Wilderse. K analýze vybraných materiálů byla využita kvalitativní obsahová analýza.

V úvodu práce byly stanoveny čtyři výzkumné otázky, na něž byly hledány odpovědi v analytické části v rámci zkoumání politické komunikace lídra PVV Geerta Wilderse. První z nich zněla:

Jak se během let 2006-2017 proměňovala politická komunikace Geerta Wilderse?

Po zanalyzování čtyř po sobě jdoucích období lze shrnout, že se politická komunikace Wilderse a chování strany postupně stále více radikalizovaly, především pak co se týče výroků a činů ohledně islámského náboženství a přistěhovalců. Jediné období, kde strana své postoje na krátkou dobu umínila bylo období 2010-2012, kdy podporovala vládní kabinet. I přesto však později začala využívat mezery vládní dohody a snažila se na sebe nadále upozorňovat nevybíravými výroky či návrhy. Wildersova komunikace se celkově vyznačuje zřetelně populistickými prvky. Častý je apel na lid, především pak na jeho suverenitu. Velmi častým jevem je v průběhu let čím dál více se opakující kritika politických elit. Ty mnohdy nazývá jako „levicové elity“, přičemž zdůrazňuje „hobby levice“, které se vztahují k imigrantům. Od roku 2010 pro „obyčejné Nizozemce“ používá označení „Henk a Ingrid“, proti nim pak staví „ty druhé“, které pojmenovává jako „Aliho a Fatimu.“ Význačným rysem Wildersovy komunikace je pak apel na nizozemskou identitu či západní civilizaci. V průběhu let se taktéž stupňovala kritika EU odsuzující „diktát Bruselu“ či „bruselské otroctví.“ Proměňoval se také způsob, jakým strana komunikovala, kdy postupně stále více používala sociální sítě. Na to navazuje odpověď na druhou výzkumnou otázku, která zní:

Jaké prostředky Geert Wilders používá pro svou komunikaci?

Nejvíce využívaným prostředkem pro komunikaci je Wildersův twitterový účet založený v roce 2009, který začíná ve velké míře využívat především od roku 2012 a v současné době je druhým politikem v Nizozemsku s největším počtem sledujících na této sociální síti. V menší míře je pak od roku 2016 využíván oficiální profil Wilderse na facebooku. Příspěvky sdílené na této platformě jsou v podstatě identické s těmi, které Wilders sdílí na svém účtu na Twitteru. Mimo to využívá instagramový účet, či nadále přispívá na svůj web blog. Ten sloužil jako jeden z hlavních komunikačních nástrojů především v začátcích strany. Během počátků strany byly rovněž časté Wildersovy cesty do zahraničí, nejvíce pak USA, kde dojížděl na pozvání na různé akce, především konzervativních institutů a think-tanků. V pozdějším období strana také frekventovaně využívá svého Youtube kanálu, na který nahrává video-spoty, které zahrnují materiály ke kampaním, Wildersovy proslovy v dolní komoře nizozemského parlamentu, kde často kritizuje nizozemské politické elity, či videa upozorňující na nebezpečí islamizace Nizozemska. Wilders se dále do velké míry spoléhá na receptivitu a publicitu médií, kterou často získává právě kvůli svým kontroverzním výrokům, které z velké části pochází právě z jeho twitterovém účtu. Strana nemá ani po letech své existence téměř žádnou organizační strukturu a také se potýká s nedostatkem financí. Pro Wilderse je tedy pozornost médií a využívání sociálních sítí možnost, jak vést nízkonákladovou kampaň a zajišťovat tak straně propagaci.

Jako další výzkumná otázka byla stanovena následující: *Jak se měnil postoj Wildersovy PVV k otázce multikulturalismu a islámu mezi lety 2006-2017?*

Postoj strany se k těmto dvěma oblastem ve sledovaném období radikalizoval. V roce 2008 Wilders vydal antiislámský film s názvem Fitna, kde upozorňuje na nebezpečí islámu. Snímek je však značně kontroverzní a Wilders byl kvůli němu soudně stíhán či mu byl kvůli němu zamítnut vstup do Spojeného království. Soudně stíhán byl za svá vyjádření v rámci těchto témat i podruhé, kdy se v roce 2014 zeptal nizozemských občanů, zda si přejí méně nebo více marockých obyvatel v zemi. V průběhu let jsou však pro stranu tyto otázky stále důležitější a v roce 2017 se pak stávají přímo jádrem politiky PVV a hlavní prioritou je pro stranu de-islamizace Nizozemska. Ve volebních programech strany můžeme zaznamenat zákazy nošení burek, zavírání mešit či zákaz koránu. Především program strany z roku 2017 do velké míry přispěl publicitě strany, jelikož o programu hojně informovala nejen nizozemská média. Program byl kontroverzní nejen z hlediska jeho rozsahu velikosti strany A4, ale především pak z důvodu jeho obsahu. Wilders obecně nevnímá islám jako náboženství, ale jako zlou ideologii,

kteřá má za cíl zničit západní civilizaci. Kvůli jeho názorům žije pod čtyřiařvacetihodinovou ochranou a nadále čelí výhrůžkám smrti, které se mimo jiné hojně dostavily po vyhlášení kontroverzní soutěže v karikaturách proroka Mohammeda v roce 2017.

Čtvrtá výzkumná otázka zněla následovně: *Jaká další témata rezonují v agendě PVV a komunikaci Geerta Wilderse?*

Nepochybně je hlavním tématem Wildersovy politické komunikace islám a přistěhovalectví. V rámci těchto hlavních tematických oblastí také především bojuje za svobodu projevu. Kromě tohoto jádra Wildersovy politiky však můžeme najít další témata – především vymezování se vůči EU. Důležitá je pro PVV taktéž zdravotní péče o seniory a nenavyšování věku odchodu do důchodu. Právě senioři jsou skupinou obyvatel, kterým PVV věnuje mimořádnou pozornost. Další skupinou jsou pak ženy a homosexuálové, kteří jsou podle Wilderse utlačováni islámem. Častým tématem PVV je dále důraz na snižování daní. Pozoruhodné také je, že i přes útoky strany na levici je řada jejích návrhů, především pak socioekonomických, klasifikovatelná právě jako levicová.

K analýze politické komunikaci v analytické části práce byla využita metoda kvalitativní obsahové analýzy. Ta má jistě své limity, především pak v rámci selekce případů pro samotnou analýzu, je také časově náročnější nebo v rámci ní nelze pojmout příliš velké množství dat. Pro lepší ilustraci politické komunikace jsou v práci využity také vizuální materiály. V tomto však byla problematická především raná období strany (2006-2010), kdy bylo složité tyto materiály dohledat. Proto jsou tyto materiály použity především v později zkoumaných obdobích strany (2012-2017). V rámci možného budoucího výzkumu politické komunikace strany by bylo možné využít kvantitativní metody se zaměřením na užší tematické aspekty. Bylo by také vhodné využít druhého přístupu, jenž Stryner, Salgado a Strömback (2017) zmiňují, který je v podstatě obráceným přístupem oproti tomu využitým v práci. V rámci něj se nejdříve vydefinoval populističká politická komunikace, která je pak zkoumána u aktérů ať už charakterizovaných jako populističkých či nikoli. Právě výzkumů uchopených z této perspektivy nebylo dle autorů dosud provedeno příliš mnoho.

Prameny a literatura

Literatura

Aalberg, Toril, Frank Esser, Carsten Reinemann, Jesper Strömback, Claes H. de Vreese. 2017. *Populist Political Communication in Europe*. New York: Routledge.

Akkerman, Tjitske. 2005. „Anti-immigration parties and the defence of liberal values: The exceptional case of the List Pim Fortuyn.“ *Journal of Political Ideologies* 10 (3): 337-354.

Akkerman, Tjitske. 2016. *The Party for Freedom. Balancing between mission, votes and office*. Pp. 144-168 in Tjitske Akkerman, Sarah L. de Lange a Maathijs Rooduijn (ed.) *Radical right-wing populist parties in Western Europe. Into the mainstream?* New York: Routledge.

Albertazzi, Daniele, Duncan McDonnell. 2008. *Twenty-First Century Populism. The Spectre of Western European Democracy*. Londýn: Palgrave Macmillan.

Alfonso, Alexandre. 2017. „Challenges for the Dutch polder model: Performance, Populism and Political Economy.“ *Beleid en Maatschappij* 44 (1): 70-75.

Andeweg, Rudy B. 2005. *The Netherlands: The Sanctity of Proportionality*. Pp 491-510 in Michael Gallagher a Paul Mitchell (ed.) *The Politics of Electoral Systems*. Oxford: Oxford University Press.

Baršová, Andrea, Pavel Barša. 2005. „Od multikulturality k občanské integraci. Změny v západoevropských politikách integrace přistěhovalců.“ *Sociální studia* 1: 49-66.

Bryman, Alan. 2012. *Social Research Methods. Fourth Edition*. Oxford: Oxford University Press.

Buruma, Ian. 2010. *Vražda v Amsterdamu: smrt Thea van Gogha a meze smířlivosti*. Praha: Academia.

Canovan, Margaret. 1999. „Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy.“ *Political Studies* 47: 2-16.

Canovan, Margaret. 2004. „Populism for political theorists?“ *Journal of Political Ideologies* 9 (3): 241-252.

Entzinger, Han. 2006. „Changing the Rules While the Game Is On: From Multiculturalism to Assimilation in the Netherlands“ (online). (17. 4. 2020) Dostupné z:

<https://www.researchgate.net/publication/304768956_Changing_the_Rules_While_the_Game_Is_On_From_Multiculturalism_to_Assimilation_in_the_Netherlands>

Hameleers, Michael, Linda Bos, Claes H. de Vreese. 2017. *The Netherlands. A Heartland Full of Insights Into Populist Communication*. Pp. 138-150 in Toril Aalberg, Frank Esser, Carsten Reinemann, Jasper Strömback a Claes H. de Vreese (ed.) *Populist Political Communication in Europe*. New York a Londýn: Routledge.

Horst, Han van der. 2005. *Dějiny Nizozemska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Howard, Erica. 2017. „Freedom of Speech versus Freedom of Religion? The Case of Dutch Politician Geert Wilders.“ *Human Rights Law Review* 17: 313-337.

Chrastina, Jan. 2019. *Případová studie: metoda kvalitativní výzkumné strategie a designování výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Inglehart, Ronald F., Pippa Norris. 2016. *Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash. Faculty Research Working Paper Series*. Cambridge, Massachusetts: Harvard Kennedy School.

Kriesi, Hanspeter. 2014. „The Populist Challenge“ *West European Politics* 37 (2): 361-378.

Lijphart, Arend. 1968. *The politics of accomodation: pluralism and democracy in the Netherlands*. Berkeley: University of California.

Lucardie, Paul, Gerrit Voerman. 2013. *Geert Wilders and the Party for Freedom: A Political Entrepreneur in the Polder*. Pp. 187-204 in Karsten Grabow a Florian Hartleb (ed.) *Exposing the Demagogues: Right-wing and National Populist Parties in Europe*. Brusel a Berlín: Centre for European Studies a Konrad-Adenauer-Stiftung.

Lucardie, Paul. 2008. *The Netherlands: Populism vs. Pillarization*. Pp 151-165 in Danielle Albertazzi a Duncan McDonnel (ed.) *Twenty-First Century Populism. The Spectre of Western European Democracy*. Londýn: Palgrave Macmillan.

Mair, Peter. 2002. *Populist democracy vs. Party democracy*. Leiden: Leiden University (online)
Dostupné z: <<https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/56283bba-0e9f-4798-81bf-3a51470ff970.pdf>>

Moffitt, Benjamin. 2014. How to Perform Crisis. „A Model for Understanding the Key Role of Crisis in Contemporary Populism.“ *Government and Opposition* 50 (2): 189-217.

- Mudde, Cas, Cristóbal Rovira Kaltwasser. 2017. *Populism. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Mudde, Cas. 2004. „The Populist Zeitgeist.“ *Government and Opposition* 39 (4): 541-563.
- Mudde, Cas. 2017. *Populism: An Ideational Approach*. Pp 27-47 in Cristóbal Rovira Kaltwasser, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo a Pierre Ostiguy (ed.) *The Oxford handbook of populism*. Oxford: Oxford University Press.
- Müller, Werner-Jan. 2017. *Co je to populismus?* Praha: Dybbuk.
- Pappas, Takis S. 2014. Populist Democracies: Post-Authoritarian Greece and Post-Communist Hungary“ *Government and Opposition* 49 (1): 1-23.
- Pappas, Takis S. 2019. *Populism and Liberal Democracy. A Comparative and Theoretical Analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Praag, Philip van, Maud Adriaansen. *The New Cultural Cleavage: Immigration and the Challenge to Dutch Politics and Media*. Pp. 200-214 in Kees Brant a Katrin Voltmer (ed.) *Political Communication in Postmodern Democracy*. Londýn: Palgrave Macmillan.
- Prins, Baukje. 2005. *Konec nevinnosti: úskalí multikulturního soužití v Nizozemsku*. Brno: Barrister &Principal.
- Rooduijn, Matthijs, Teun Pauwels. 2011. „Measuring Populism: Comparing Two Methods of Content Analysis.“ *West European Politics* 34 (6): 1272-1283.
- Rooduijn, Matthijs. 2013. *A populist Zeitgeist? The impact of populism on parties, media and the public in Western Europe*. Amsterdam: University of Amsterdam.
- Stanyer, James, Susana Salgado, Jesper Strömback. 2017. *Populist Actors as Communicators or Political Actors as Populist Communicators. Cross-national Findings and Perspectives*. Pp. 353-364 in Toril Aalberg, Frank Esser, Carsten Reinemann, Jasper Strömback a Claes H. de Vreese (ed.) *Populist Political Communication in Europe*. New York a Londýn: Routledge.
- Taggart, Paul. 1996. *The New Populism and the New Politics. New Parties in Sweden in a Comparative Perspective*. Londýn: Palgrave Macmillan.
- Taggart, Paul. 2000. *Populism*. Philadelphia: Open University Press.
- Taggart, Paul. 2003. *The Populist Turn in the Politics of the New Europe*. Brighton: University of Sussex.

Taggart, Paul. 2004. „Populism and representative politics in contemporary Europe.“ *Journal of Political Ideologies* 9 (3): 269-288.

Van Kessel, Stijn. 2011. „Explaining the Electoral Performance of Populist Parties: The Netherlands as a Case study.“ *Perspectives on European Politics and Society* 12 (1): 68-88.

Vink, Maarten P. 2007. „Dutch ‘Multiculturalism‘ Beyond the Pillarisation Myth.“ *Political Studies Review* 5 (3): 337-350.

Vossen, Koen. 2010. „Populism in the Netherlands after Fortuyn: Rita Verdonk and Geert Wilders Compared.“ *Perspectives on European Politics and Society* 11 (1): 22-38.

Vossen, Koen. 2011. „Classifying Wilders: The Ideological Development of Geert Wilders and His Party for Freedom.“ *Politics* 31 (3): 179-189.

Vossen, Koen. 2017. *The Power of Populism. Geert Wilders and the Party for Freedom in the Netherlands*. Londýn a New York: Routledge.

Wettstein, Martin, Frank Esser, Sven Engesser, Werner Wirz. 2016. „The appeal of populist ideas, strategies and styles: A theoretical model and research design for analyzing populist political communication.“ (20. 4. 2020) Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/309807783_The_appeal_of_populist_ideas_strategies_and_styles_A_theoretical_model_and_research_design_for_analyzing_populist_political_communication>

Weyland, Kurt. 2017. *Populism: A Political-Strategic Approach*. Pp. 48-72 in Cristóbal Rovira Kaltwasser, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo a Pierre Ostiguy (ed.) *The Oxford handbook of populism*. Oxford: Oxford University Press.

Prameny

AD. 2012. „Verkiezingsprogramma PVV: Nederland moet uit de EU.“ *Algemeen Dagblad*, (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.ad.nl/binnenland/verkiezingsprogramma-pvv-nederland-moet-uit-de-eu~acc4d5da/>>

AD. 2013. „Wilders begint offensief tegen bouw moskeeën.“ *Algemeen Dagblad*, (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.ad.nl/binnenland/wilders-begint-offensief-tegen-bouw-moskeeen~ad965dae/>>

AD. 2015. „Geert Wilders weer verkozen tot politicus van het jaar.“ *Algemeen Dagblad*, 14. 12. 2015 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.ad.nl/binnenland/geert-wilders-weer-verkozen-tot-politicus-van-het-jaar~a25c393a/?referrer=https://www.google.cz/>>

BBC. 2009a. „Dutch MP banned from entering UK.“ *BBC*, 12. 2. 2009 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/7882953.stm>>

BBC. 2009b. „Dutch MP refused entry to Britain.“ *BBC*, 12. 2. 2009 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_politics/7885918.stm>

Brown, Andrew. 2019. „The Myth of Eurabia: how a far-right conspiracy theory went mainstream.“ *The Guardian*, 16. 8. 2019 (online). (26. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.theguardian.com/world/2019/aug/16/the-myth-of-eurabia-how-a-far-right-conspiracy-theory-went-mainstream>>

De Volkskrant. 2006. „De paus heeft volkomen gelijk.“ *de Volkskrant*, 7. 10. 2006 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/de-paus-heeft-volkomen-gelijk~bc5024962/>>

De Volkskrant. 2007. „Genoeg is genoeg: verbied de Koran.“ *de Volkskrant*, 8. 8. 2007 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/genoeg-is-genoege-verbied-de-koran~b014930c/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.cz%2F>>

Demant, Froukje, Marcel Maussen, Jan Rath. 2007. Muslims in the EU: Cities Report. The Netherlands. Open Society Institute (online). (20. 4. 2020) Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/254917497_Muslims_in_the_EU_Cities_Report_The_Netherlands>

FPIF. 2019. Oklobdzija, Mira. „Thierry Baudet: The New Kid on the Nationalist Block“ *Foreign Policy In Focus* 10. 5. 2019 (online). (26. 4. 2020) Dostupné z: <<https://fpif.org/thierry-baudet-the-new-kid-on-the-nationalist-block/>>

Groep Wilders. 2006. *Verkiezingspamflet* (online; pdf). (18. 4. 2020) Dostupné z: <https://www.parlement.com/9291000/d/vtk2006_vp_pvv.pdf>

Kiesraad. PVV. „Partij voor de Vrijheid.“ Dostupné z: <<https://www.verkiezingsuitslagen.nl/partij/pvv-partij-voor-de-vrijheid>>

Kops, Alexander. [KopsPVV] (15. 3. 2017). #NederlandsWeerVanOns #StemPVV. [Tweet]. Dostupné z: <<https://twitter.com/KopsPVV/status/841936773429243904?s=20>>

NL Times. 2014. Zech, Maxime. „PVV: 43 percent agree with fewer Moroccans“ *NL Times* 22. 4. 2014 (online). (20. 4. 2020) Dostupné z: <<https://nltimes.nl/2014/04/22/pvv-43-percent-agree-fewer-moroccans>>

Peilingwijzer. Dostupné z: <<https://peilingwijzer.tomlouwerse.nl/p/laatste-cijfers.html>>

PVV. 2010. *De agenda van hoop en optimisme* (online; pdf). (20. 4. 2020) Dostupné z: <https://www.parlement.com/9291000/d/2010_pvv_verkiezingsprogramma.pdf>

PVV. 2012a. *Hún Brussel, óns Nederland* (online; pdf). (20. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.pvv.nl/images/stories/verkiezingen2012/VerkiezingsProgramma-PVV-2012-final-web.pdf>>

PVV. 2012b. „A Referendum on the EU in the Netherlands.“ *Geert Wilders weblog*, 17. 7. 2012 (online). (20. 4. 2020) Dostupné z: <<https://bit.ly/3b3PSPq>>

PVV. 2017. *Nederland weer van ons!* (online; pdf). (26. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.pvv.nl/images/Conceptverkiezingsprogrammama.pdf>>

PVVpers. 2017. „VIDEO Wilders: Defend Our Freedom.“ *youtube*, 21. 4. 2017 (video) Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=dm5w8k1hzyk>>

Reuters. 2019. „Dutch anti-islam law-maker Wilders says Twitter blocks his account.“ *Reuters*, 31. 5. 2019 (online). (26. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.reuters.com/article/us-netherlands-politics-wilders-twitter/dutch-anti-islam-lawmaker-wilders-says-twitter-blocks-his-account-idUSKCN1T1175?il=0>>

RT. 2017. „Geert Wilders: Trump&Putin put interests of their nations first, European leaders to do the same.“ *Russia Today*, 15. 12. 2017 (online). (26. 4. 2020) Dostupné z: <https://www.rt.com/shows/sophieco/413283-geert-wilders-europe-immigration/#.WjPh6uT6L_Y.twitter>

Snoetje en Pluisje. [Wilderspoezen] (21. 2. 2020). Fijn weekend allemaal! #SnoetjenPluisje. [Tweet]. Dostupné z: <<https://twitter.com/Wilderspoezen/status/1230899364111015938?s=20>>

The Guardian. 2018. „Far-right Dutch MP cancels Muhammad cartoon competition.“ *The Guardian*, 30. 8. 2018 (online). (26. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.theguardian.com/world/2018/aug/30/geert-wilders-far-right-dutch-mp-cancels-muhammed-cartoon-competition>>

The Telegraph. 2012. „Dutch Freedom Party pushes euro exit as € 2.4 trillion rescue bill looms.“ *The Telegraph*, 5. 3. 2012 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.telegraph.co.uk/finance/financialcrisis/9124815/Dutch-Freedom-Party-pushes-euro-exit-as-2.4-trillion-rescue-bill-looms.html>>

Timbro. 2019. „Timbro Authoritarian Populism Index.“ Dostupné z: <<https://populismindex.com>>

UK Border Agency. 2009. „Letter denying Geert Wilders entry into Britain.“ *Geert Wilders weblog*, 11. 2. 2009 (online; pdf). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.geertwilders.nl/images/images/letter-denying-geert-wilders-entry-into-uk.pdf>>

Verkiezingsaffiches in Nederland. PVV 2010. Dostupné z: <<http://www.verkiezingsaffiches.nl/Affiches/2010/PVV-2010>>

Wilders, Geert. 2009. „Speech by Geert Wilders on the first day of the General Debate in the Dutch parliament.“ *Geert Wilders weblog*, 18. 11. 2009 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.geertwilders.nl/in-de-kamer-mainmenu-71/68-speeches/1595-speech-by-geert-wilders-on-the-first-day-of-the-general-debate-in-the-dutch-parliament>>

Wilders, Geert. 2010. „Geert Wilders Needs Help Urgently.“ *Geert Wilders weblog*, 10. 5. 2010 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/77-in-the-press/in-the-press/1689-geert-wilders-needs-help-urgently>>

Wilders, Geert. 2011. „Final remarks of Geert Wilders at his trial in Amsterdam, June, 1, 2011.“ *Geert Wilders weblog*, 1. 6. 2011 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/77-in-the-press/in-the-press/1752-final-remarks-of-geert-wilders-at-his-trial-in-amsterdam-june-1-2011>>

Wilders, Geert. 2014a. „PVV NExit.“ *youtube*, 6. 2. 2014 (video). (18. 4. 2020) Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=d_s7k-2j3Ks&feature=emb_title>

Wilders, Geert. 2014b. „Wilders: Decision to prosecute me is incomprehensible.“ *Geert Wilders Weblog*, (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/94-english/1899-wilders-decision-to-prosecute-me-is-incomprehensible>>

Wilders, Geert. 2015a. [geertwilderspvv] (20. 12. 2015). Politician of The Year. Again. The Netherlands wants strong leadership. #PVV. [Tweet]. Dostupné z: <<https://twitter.com/geertwilderspvv/status/678503198072643585?s=20>>

Wilders, Geert. 2015b. „Geert Wilders tells Turks: Turkey not welcome in Europe.“ *youtube*, 4. 12. 2015 (video). (18. 4. 2020) Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Y5EoMdwkpgY&feature=emb_title>

Wilders, Geert. 2015c. „Geert Wilders: The West is at war and should de-islamize.“ *Geert Wilders weblog*, 7. 1. 2015 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/94-english/1903-geert-wilders-the-west-is-at-war-and-should-de-islamize>>

Wilders, Geert. 2015d. „Video Muhammad Cartoons – Geert Wilders (English Subtitles).“ *youtube*, 20. 6. 2015 (video). (20. 4. 2020) Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=wck3hCNyuTM&feature=emb_title&bpctr=1588083061>

Wilders, Geert. 2015e. [geertwilderspvv] (30. 5. 2015). 5000 migrants/fortune-hunters in the last 24 hrs. Send them all back or millions will follow! #closeourborders. [Tweet]. Dostupné z: <<https://twitter.com/geertwilderspvv/status/604604271456337920?s=20>>

Wilders, Geert. 2015f. „Let the Dutch Vote on Immigration Policy“ *The New York Times*, 19. 11. 2015 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.nytimes.com/2015/11/20/opinion/geert-wilders-the-dutch-deserve-to-vote-on-immigration-policy.html>>

Wilders, Geert. 2015g. Geert Wilders: Spend That Money on Our People!“ *Geert Wilders weblog*, 13. 6. 2015 (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/94-english/1936-geert-wilders-spend-that-money-on-our-people>>

Wilders, Geert. 2016a. „Wilders on Orlando, Paris: Ramadan Is Deadliest Time of the Year.“ *Geert Wilders Weblog*, (online). (18. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/94-english/1998-wilders-on-orlando-paris-ramadan-is-deadliest-time-of-the-year-time-to-stop-islamic-immigration>>

Wilders, Geert. 2016b. [geertwilderspvv] (12. 6. 2016). Obrázek. [Tweet]. Dostupné z: <<https://twitter.com/geertwilderspvv/status/741923959529168896?s=20>>

Wilders, Geert. 2016c. [geertwilderspvv] (17. 5. 2016). Obrázek. [Tweet]. Dostupné z: <<https://twitter.com/geertwilderspvv/status/732337560840638464?s=20>>

Wilders, Geert. 2016d. „Geert Wilders in Open Letter to Dutch Prime Minister Mark Rutte: Where Are You?“ *Geert Wilders Weblog*, (online). (17. 4. 2020) Dostupné z: <<https://bit.ly/2L3FHQ8>>

Wilders, Geert. 2016e. „Wilders Plan: Time for Liberation.“ *Geert Wilders Weblog*, (online). (17. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.geertwilders.nl/in-de-media-mainmenu-74/nieuws-mainmenu-114/94-english/2015-wilders-plan-time-for-liberation>>

Wilders, Geert. 2018a. [geertwilderspvv] (27. 2. 2018). Russia. Moscow. Duma. Stop the Russiaphobia. It's time for Realpolitik. Partnership instead of enmity! [Tweet]. Dostupné z: <<https://twitter.com/geertwilderspvv/status/968447466474496001?s=20>>

Wilders, Geert. 2018b. [geertwilderspvv] (17. 5. 2018). Freedom of speech is under attack, especially for islam critics. We may never accept that. That's why I will organize a Mohammed-cartoon contest later this year in the Dutch Parliament with the world famous cartoonist and ex-Muslim Bosch Fawstin! #freedomofspeech. [Tweet]. Dostupné z: <<https://twitter.com/geertwilderspvv/status/996971878429478912?s=20>>

Youtube. 2008. „Fitna: Geert Wilders‘ movie about the Quran (Eng Sub) Part 1“ *youtube*, 27. 3. 2008 (video). (9. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=ge4xLb8736k>>

Youtube. 2008. „Fitna: Geert Wilders‘ movie about the Quran (Eng Sub) Part 2“ *youtube*, 27. 3. 2008 (video). (9. 4. 2020) Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=EU70GqQCCRg>>

NEDERLAND WEER VAN ONS!

Miljoenen Nederlanders hebben schoon genoeg van de islamisering van ons land. Genoeg van de massa-immigratie en asiel, terreur, geweld en onveiligheid.

Hier is ons plan: in plaats van het financieren van de hele wereld en mensen die we hier niet willen, geven we het geld uit aan de gewone Nederlander.

Zo gaat de PW dat doen:

1. Nederland de-islamiseren
  - Nul asielzoekers erbij en geen immigranten meer uit islamitische landen: grenzen dicht
  - Intrekken alle al verleende verblijfsvergunningen asiel voor bepaalde tijd, AZC's dicht
  - Islamitische hoofddoekjes niet in publieke functies
  - Verbod op overige islamitische uitingen die in strijd zijn met de openbare orde
  - Preventief opsluiten radicale moslims
  - Criminelen met een dubbele nationaliteit denaturaliseren en uitzetten
  - Syriëgangers niet meer terug laten keren naar Nederland
  - Alle moskeeën en islamitische scholen dicht, verbod koran
2. Nederland weer onafhankelijk. Dus uit de EU
3. Directe democratie: invoeren van het bindend referendum, burgers krijgen macht
4. Eigen risico zorg geheel afschaffen
5. Huren omlaag
6. AOW-leeftijd op 65 jaar, aanvullende pensioenen wél indexeren
7. Geen geld meer naar ontwikkelingshulp, windmolens, kunst, innovatie, omroep enz.
8. Terugdraaien bezuinigingen thuiszorg, ouderenzorg, méér handen aan het bed
9. Fors extra geld voor defensie en politie
10. Lagere inkomstenbelasting
11. Halvering motorrijtuigenbelasting

Financiële paragraaf per maatregel en totaal:

1.	+ 7.2 mrd
2.	PM
3.	PM
4.	- 3.7 mrd
5.	- 1.0 mrd
6.	- 3.5 mrd
7.	+ 10.0 mrd
8.	- 2.0 mrd
9.	- 2.0 mrd
10.	- 3.0 mrd
11.	- 2.0 mrd

Totaal: 0

Reageer via email op: nederlandweervanons@pvv.nl

Seznam použitých zkratek

50PLUS	Strana penzistů (<i>50plus Partij</i>)
CDA	Křesťanskodemokratická výzva (<i>Christen Democratisch Appel</i>)
CU	Křesťanská unie (<i>ChristenUnie</i>)
D66	Demokraté 66 (<i>Democraten 66</i>)
DENK	Strana Mysli (<i>Denk</i>)
FVD	Fórum pro demokracii (<i>Forum voor Democratie</i>)
GL	Strana zelených (<i>GroenLinks</i>)
LPF	Kandidátka Pima Fortuyna (<i>Lijst Pim Fortuyn</i>)
PvdA	Strana práce (<i>Partij van de Arbeid</i>)
PvdD	Strana pro zvířata (<i>Partij voor de Dieren</i>)
PVV	Strana pro svobodu (<i>Partij voor de Vrijheid</i>)
SGP	Státní reformní strana (<i>Staatkundig Gereformeerde Partij</i>)
VVD	Lidová strana pro svobodu a demokracii (<i>Volkspartij voor Vrijheid en Democratie</i>)

Abstrakt

Bakalářská diplomová práce se zabývá analýzou politické komunikace Geerta Wilderse a jeho Strany pro svobodu (PVV) během let 2006-2017. Předmětem výzkumu je aktér, který je klasifikován jako populistický. V návaznosti na to se odvíjí zkoumání jeho politické komunikace dle výzkumného rámce zvoleného pro tuto práci. V první kapitole jsou nejdříve definovány charakteristiky populismu a jeho klíčové elementy. Následně je na základě rešerše literatury identifikován populistický aktér Geert Wilders s jeho stranou. Ve druhé kapitole přechází práce ke zhodnocení faktorů, které mají vliv na přítomnost populistického aktéra v kontextu Nizozemska. Výzkumné otázky se zaměřují na proměny politické komunikace Geerta Wilderse a prostředky, které ke komunikaci využívá. Dále je v rámci výzkumu politické komunikace věnován taktéž prostor postojům Wilderse a PVV k otázkám multikulturalismu a islámu, jelikož jsou to, mimo jiné, výrazná témata, která velkou měrou přispěla k rozvoji populismu v zemi. V rámci analýzy jsou však taktéž sledovány další témata, která rezonují v agendě a politické komunikaci aktéra. Práce zkoumá především stranické materiály či způsob využívání sociálních sítí aktérem, k čemuž byla zvolena kvalitativní obsahová analýza.

Klíčová slova: populismus, politická komunikace, Geert Wilders, PVV, Nizozemsko

Abstract

The aim of this thesis is the analysis of political communication of Geert Wilders' Party for Freedom (PVV) during the years 2006-2017. The thesis uses actor-centered approach for studying political communication which focuses on political actors that are classified as populist. Therefore, the characteristics of populist actors are identified followed by investigating factors explaining the presence of populist actors in the Netherlands. Based on the literature research Geert Wilders is thereafter identified as a populist actor. The research questions primarily target on the changes in political communication throughout the years as well as on tools being used. The thesis also focuses on attitudes of Wilders towards the topics of multiculturalism and islam as these are the topics that to a large extent contributed to growth of populism in the Netherlands. However, also other stressed topics except these two are investigated. The thesis analyses mainly partisan materials or actors' social media by conducting qualitative content analysis.

Key words: populism, political communication, Geert Wilders, PVV, the Netherlands